

Շք. ԺԴ. օր Յիմանց: 24 6.1-11: Գրծ 9.1-22: Ա. Պտ 1.13-25: ԹՀ 2.12-22: Մտ 7.1-8.17: Մք 2.23-3.5:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՅԻՆՆԵՐԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ի՞նչ կը ճշմարիտ չափազանց ճիշդը:

— Հայաստանեայց Եկեղեցի կը նշանակէ Եկեղեցի նայաստանցիներու, այսինքն եկեղեցի մը, որ ի բնէ կը պատկանի հայ ազգին կամ հայ ժողովուրդին: Ատոր համար կ'ըսուի նաեւ Հայոց Եկեղեցի, Հայ Եկեղեցի:

Ի՞նչ կը ճշմարիտ Մայրնոյ Եկեղեցի:

— Հայաստանեայց Եկեղեցին հաշուար մայրն է իր ժողովուրդին եւ ժողովուրդն ալ հողեւոր դասակներն են անոր: Վասնզի ժողովուրդը մերտութեամբ հողեւորացի կը ծնի անոր ծոցէն, անկից կ'աճէ իր հողեւոր սնունդը եւ կը պաշտպանուի անոր հովանիին տակ ընդդէմ իր հաւատքին եւ բարոյականին թշուառներուն: Այս պատճառով կ'ըսուի Մայրնոյ Եկեղեցի:

Հայ ժողովուրդը ո՞րչափ կը սիրէ իր Մայրնոյ Եկեղեցին:

— Հայ ժողովուրդը դէ՛ սկիզբէն ի վեր ջերմօրէն յարած է իր Մայրնոյ Եկեղեցուն, ի հարկին անոր սիրուն զոհերով իր ստացուածները եւ նոյն խնդիր արեւը:

Վարդանանց պատմիչը Եղիշէ կը պատմէ թէ այր եւ կին, բոլոր ժողովուրդը կ'աղաղակէին եւ կ'ըսէին Պարսկացի. «Պատրաստ ենք հալածուելու, մեռնելու, ամէն տեսակ նեղութիւններու եւ չարչարանքներու՝ սուրբ եկեղեցիներու համար, զոր տունն մեզի մեր նախահայրերը... որովհետեւ մեզի հայր կը հանջնակէ Սուրբ Աւետարանը եւ մայր՝ Առաքելական Կարգովիկ Եկեղեցին, ոեւէ չար անջըպետ մը չի կրնար հետոցնել միւլ այս Եկեղեցիէն» (Յեղ. Գ.):

Եւ արդէն Վարդանանց պատերազմը մղուեցաւ Սուրբ Աւետարանը եւ Մայրնոյ Եկեղեցին պահպանելու համար:

Ո՞վ կ'իմանց Հայաստանի Եկեղեցին:

— Ամենէն առաջ Թաղէոս Առաքեալ, Սանատրուկ Թաղաւորի ատեն: Սանատրուկ հովտակեցաւ Աւետարանի քարոզութեան, բայց իր աղջիկը, օրիորդ Սանդուխտ, լուսաւորուեցաւ Թաղէոս Առաքեալին շունչով: Սանատրուկ շատ աշխատեցաւ որ իր աղջիկը ուրանայ քրիստոնէութիւնը, բայց չյաջողեցաւ եւ իր զայրոյթը յայտնեցաւ համար սղանել տուաւ թէ՛ Թաղէոս Առաքեալը եւ թէ՛ օրիորդ Սանդուխտը: Թաղէոսէն հողը Բարթողիմէոս Առաքեալը քարոզեց Հայաստանի մէջ. բայց ան ալ պետական դժուարութեանց հանդիպեցաւ եւ նահատակուեցաւ:

Այս պատճառով քրիստոնէութիւնը պատահարածակ եւ շուտով կիրցաւ տարածուելու Հայաստանի մէջ:

Բայց երբ, շուրջ 300-ին, Տրդատ Թաղաւորին ատեն, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի առաքելութեամբ եւ ջանքերով եւ նոյն ինքն Տրդատի պաշտպանութեամբ քրիստոնէութիւնը պաշտօնական կրօնը հռչակուեցաւ Հայաստանի համար, Եկեղեցին շուտով մեծցաւ, զարգացաւ եւ տարածուեցաւ:

Ինչպէ՞ս համար Եկեղեցիներ այլեւայլ անուններ ունին. զոր օրինակ, Ս. Փրկիչ, Ս. Լուսչ, Ս. Նշան, Ս. Աստուածածիւն, Ս. Նրբարքաւթիւն, Ս. Լուսաւորիչ, Ս. Գրիգոր, Ս. Յովն, Ս. Բարսաղուտ, Ս. Թարգմանիչք, եւ այլն:

— Շատ էին ժամանակներէ ի վեր բարեպաշտիկ սովորութիւն եղած է անուններ դնել Եկեղեցիներուն, զանոնք իրարու հետ չըփոխելու համար. այնպէս որ Եկեղեցին մէկ է, բայց անոնց շէնքերն են որ նուիրուած են քրիստոնէական յիշատակներու եւ Եկեղեցւոյ նշանաւոր սուրբերու անուններուն: Եկեղեցիներու այս զոնապաշտ անունները յոյս կու տան, թէ հաւատացեալներ կը ներշնչուին սրբազնասուրբ իտրհուրդներէն եւ իրապետութիւններէն:

Ի՞նչ է Եկեղեցւոյն պաշտօնը:

— Եկեղեցւոյն պաշտօնն է դաստիարակել ժողովուրդը քրիստոնէական հաւատքով եւ այդ հաւատքը արտայայտել ժողովուրդի կեանքին եւ կենցաղին մէջ:

Այս նուիրական գործին մէջ յաջողելու համար Եկեղեցին կը պահէ Սուրբ Գիրքը, իբրեւ դասնարանը աստուածային պատգամներու եւ պատուիրանքներու. կը պահէ Եկեղեցւոյ ուղղափառ Հայրերուն գործերը եւ կ'առաջնորդէ ժողովուրդին՝ անոնց հեղինակութեամբ, Եկեղեցին է որ կը պահէ նաեւ Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ վարկածի աւանդութիւնները, Եկեղեցին է որ աստուածային պաշտամունքին պէտպէս յօրինուածութեամբը, ինչպէս նաեւ կեանքի խօսքին կենդանի քարոզութեամբը շարունակ յարուած կը պահէ հաւատացեալներուն ուշադրութիւնը կրօնքի խորհուրդներուն եւ քրիստոնէական կեանքի իրողութիւններուն:

Եկեղեցին է որ հաւատացեալներու կեանքին բոլոր հանդուրաններուն վրայ իր պաշտօնեաներուն միջոցաւ անոնց հետ է. անոնց ուրախութեան ուրախակից, անոնց վիշտերուն վշտակից, իր ուսուցիչ եւ առաջնորդող բարձր դերին մէջ, միշտ ժողովուրդին հետ է եւ ժողովուրդին համար եւ նոյն ինքն ժողովուրդով կ'աշխատի:

† Կիր. ԺԵ. օր Յիմանց: Աշխարհամատրան
կամ Կանաչ Կիրակի: ՂԿ 6.12-49: Գրծ
9.23-31: Ա. Պտ 2.1-10: ՅԿ 2.23--3.12: Մտ
8.18--9.8: Մր 3.6-12:

JOHN

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆԷՆ

ԸՍՏ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ

(2.23-3.12)

23 Զատիկի ատին, մինչ Յիսուս Երուսաղէմ կը
գտնուէր, շատեր հաւատացին իրեն, երբ տեսան տնօր
24 գործած հրաշքները: Սակայն Յիսուս ինքզինք չէր
փաստահեր անոնց, որովհետեւ բոլորն ալ կը ճանչնար
25 եւ պէտք չունէր օրէ մէկուս մասին ուրիշին վկայու-
թեան, քանի ինք գիտէր թէ ինչ կայ այդ մարդուն
սիրտին մէջ:

3.1 Նիկողեմոս անունով փարիսեցի մարդ մը կար,
2 հրեայ իշխան մը, որ գիշերով Յիսուսի մօտ եկաւ եւ
ըսաւ անոր. «Վարդապետ, գիտենք որ դուն Աստուծոյ
կողմէ զրկուած ուսուցիչ մըն ես, որովհետեւ ո՛չ ոք
կրնայ գործել քու կատարած հրաշքներդ, եթէ Աստ-
3 ուած անոր հետ չըլլայ»: Յիսուս պատասխանեց անոր.
«Հաստատ գիտցիր, որ եթէ մէկը վերստին չծնի՝ չի
4 կրնար տեսնել Աստուծոյ արքայութիւնը»: Նիկողեմոս
հարցուց անոր. «Մեր մարդ մը ինչպէ՞ս կրնայ նորէն
ծնիլ: Կարելի՞ րան է որ ան կրկին մտնէ իր մօր որո-
5 վայնը եւ ծնի»: Յիսուս պատասխանեց. «Վստահ եղիր,
որ եթէ մէկը ջուրէն եւ Հոգիէն չծնի՝ չի կրնար երկին-
6 քի արքայութիւնը մտնել, որովհետեւ մարմինէն ծը-
7 նածը մարմին է, իսկ Հոգիէն ծնածը՝ հոգի: Իսկ ո՞ր
զարմանար, որ քեզի ըսի՞ թէ պէտք է կրկին ծնիք:
8 Հովր ուր որ ուզէ կը փչէ. դուն անոր ձայնը կը լսես,
բայց չես գիտեր թէ ուրկէ կու գայ եւ ուր կ'երթայ:
Նոյնպէս են բոլոր անոնք, որոնք Հոգիէն կը ծնին»:

9 Նիկողեմոս հարցուց. «Ինչպէ՞ս կը պատահի ա-
10 տիկա»: Յիսուս պատասխանեց. «Իսկ որ Իսրայէլի
Ժողովուրդին վրայ ուսուցիչ կարգուած ես, ատիկա
11 չե՞ս գիտեր: Վստահ եղիր, թէ ինչ որ գիտենք՝ կը խօ-
սինք եւ ինչ որ տեսանք՝ անոր մասին կը վկայենք,
12 բայց մեր վկայութիւնը չէք ընդունիր: Եթէ երկրաւոր
բաներու մասին խօսեցայ ձեզի եւ չհաւատացիք, ինչ-
պէ՞ս պիտի հաւատաք ինձի եթէ երկնաւոր բաներու
մասին խօսիմ»:

23 Now when he was in Jerusalem at the Passover feast, many believed in his name when they saw the signs which he did; but Jesus did not trust himself to them, because he knew all men and needed no one to bear witness of man; for he himself knew what was in man.

3 Now there was a man of the Phār'isees, named Nic-o-dē'mus, a ruler of the Jews. This man came to Jesus by night and said to him, "Rabbi, we know that you are a teacher come from God; for no one can do these signs that you do, unless God is with him." Jesus answered him, "Truly, truly, I say to you, unless one is born anew, he cannot see the kingdom of God." Nic-o-dē'mus said to him, "How can a man be born when he is old? Can he enter a second time into his mother's womb and be born?" Jesus answered, "Truly, truly, I say to you, unless one is born of water and the Spirit, he cannot enter the kingdom of God. That which is born of the flesh is flesh, and that which is born of the Spirit is spirit." Do not marvel that I said to you, "You must be born anew." The wind blows where it wills, and you hear the sound of it, but you do not know whence it comes or whither it goes; so it is with every one who is born of the Spirit." Nic-o-dē'mus said to him, "How can this be?" Jesus answered him, "Are you a teacher of Israel, and yet you do not understand this?" Truly, truly, I say to you, we speak of what we know, and bear witness to what we have seen; but you do not receive our testimony. If I have told you earthly things and you do not believe, how can you believe if I tell you heavenly things?

ԿԱՆԱԶ ԿԻՐԱԿԻ — Այդ անուանը կը տրուի Զատիկի Գ. Կիրակիին որ Աշխարհամատրան ատն է, բայց ընտ. եկեղեցական ծաղում կամ նշանակութիւն չունի, այլ հաւանաբար ժողովրդական հանդէսէ մը տանուած է, իբր գոյարից ատն եւ կանաչներով պարզարուելու պարպայ, թէեւ սրտամական յիշատակներ կը պակտին այս մասին:

Յիսուս՝ իր երուսաղէմ եղած միջոցին՝ դիչեր մը անտիկնալ աչքերու թիւն ձր ընդունեցաւ: Քանձոնայութեամբանի իշխանական մեծ յարմիրն անդամներէն եւ Փարիսեցիներու ազանդէն, սարքի Նիկողեմոս, որ Յիսուսի ըրած հրաշքները լսած էր եւ անոնց վրայ գննութիւն եւ ուսումնասիրութիւն կատարելով՝ հրաշքներուն ճշմարտութեան եւ ստուածայութեան վրայ համոզուած գոյացուցած էր, միտքը դրու մտնէն ալ Յիսուսը տեսնել, խտակցել եւ խորհրդակցել եւ անոր վրայ կատարեալ գաղափար մը կազմել: Իր ընկերներէն քաշուելով եւ նոյն խի իր գիրքէն ստիպուելով, երեւոյթներէ խարուստ ստղիկ մը շերեւնայու դիտմամբ, չճամբարձակեցաւ ցերեկ տուն Յիսուսի մօտ երթալ եւ դիչերուան գաղանութիւնը նախընտրեց:

Նիկողեմոս՝ Ռաբբի պատուանձնով աղջունեց Յիսուսը, որ խորունկ համարման հետեւանք միայն էր խորիստ փարիսեցի վարդապետին բերնին մէջ, եւ վրայ բերու թէ եղած հրաշքները անտիկնալ պարտաւորուած է նանչնայ, որ Յիսուս արտուածաւաք անձ մըն է եւ աստուածային գործողութեանց

միջոցով: Հարեաւ այդ խոստովանութեանց վրայ սկստ ընչ-ինչ խնդիրներ ստաշարելն Յիսուսի, Մեռիայի գայտանան եւ մեսիական Երկնից Աբքայութեան յայտնուելուն վրայ, արմհետե Յիսուսի խօսքը աղջոյնին պատասխանն է, այլ խնդիրի լուծում է: Յիսուս կ'ըսէ. «Ով որ վերածննալ չէ, Երկնից Աբքայութեան մտնակից չէ: Նիկողեմոս վերածնութիւն բուր նիւթուկան իմաստով կ'ստնէ, իբր թէ մարդ նորէն մօրը արգանդը մտնելու եւ ելլելու պէտք ունենար: Յիսուս պէտք կը զլայ բացատրել Նիկողեմոսի, թէ ինքը ոչ թէ նիւթական, այլ հոգեկան վերածնութեան վրայ կը խօսի, որ կը յայտնուի ջուրի արտաքին նշանով, եւ որ անհրաժեշտ է Երկնից Աբքայութեան մտնակից լինելու համար: Կ'հրճել որ Նիկողեմոսի միտքին շատ բարձր եւ անհասկնալի կզան Յիսուսի խօսքերը. տնոր համար հոգմը օրինակ բերու Յիսուս, արուն մային ա գորութիւնը կ'իմանաս, յայց ի'նչպէս լինելը, ուսկի'ց պտը եւ ո'ւր երթալը շնո խմանար, այդպէս ալ հաղւոյն գործողութիւնները ստոյլ են, հոյ չէ որ ինչպէս եւ ո'չ հանդամանքները յիմոցունին: Նիկողեմոս տակաւին չկրցաւ Յիսուսի խօսքերուն ներքին իմաստին թափանցել եւ կր պիտէր. «Ի'նչպէս միմայ ըլլալ այդ բանը, ի'նչպէս ջուրի վերածնութիւնը Երկնից Աբքայութեան կը հասցնէ»: Յիսուս այս անգամ մեղադրելով կը պատասխանէ. «Մարտչէի Ժողովարդին վարդապետ եւ, Սուրբ Գեղըը դիտես, ինչո'ւ շնո ինչեր որ ջուրը արտաթեան նշանակ է, ինչպէս մտրդարէն ալ գրած է. եւ ցանկցից ի վերայ ձեր ջուր սուրբ, եւ արքիսպիք յամենայն պղծութեանց ձերոց (Լուկ. ԼՊ. 25): Գէտք է տէն ոք զուտ' ըլլալ, թէ ինչ որ կը խօսիմ, գիտութեամբ կը խօսիմ եւ տեսութեամբ կը վիպիմ, եւ պէտք չէ որ վիպութիւն մերժուի: Ինչ ինչ որ խօսեցայ զեղի՝ պիտի եւ մտրդարէն միտքին սահմանին մէջ բաներ են եւ ստոնց խի հաւատարու կը դժուարանաս. ի'նչ պիտի ըլլես եւ ի'նչպէս պիտի հատուաս, երբ աւելի բարձր եւ տառուածային խորհուրդներու պատկանող կէտերու վրայ խօսիմ»:

Մինչեւ այսակը, Յիսուս մկրտութեան խորհրդով կատարուելիք վերածնութեան եւ ստացուելիք Երկնից Աբքայութեան վրայ խօսած էր, խի հետեւեալ խօսքերուն մէջ մարդկութեան խորհրդոյն բացատրութեան կը մտնէ: Այդ բացատրութիւնները երեք կէտերու կրնան վերածուիլ. 1. Արդւոյն Աստուծոյ մահը մարդկային փրկութեան համար. 2. Մարդկութեան խորհրդով ցուցուած Աստուծոյ ոչրը մարդուն վրայ. 3. Մարդուն փրկութեան եւ պատասխարութեան Գրիստոսի հաւատարուն հեա կապուած լինելը: Առաջին կէտը (Յովի. Գ. 14-16) բացատրուած է պղինձն օձին օրինակովը (Թիւք. ԻՊ. 9), որ Գրիստոսի խաչին նախատեղան էր: Երկրորդ կէտը (Յովի. Գ. 16-17) բացատրուած է բողոքատութեամբ մը, որ եթէ Աստուած իր Միածինը աշխարհ զրկեց, աշխարհը կորուսանելու եւ աշխարհը դատապարտուելու նորատակ չէր պիտար ունենալ, այլ միայն աշխարհի փրկութեան եւ աշխարհի սիրոյն համար հոս էր այդպիսի բան մը տնօրինել: Երրորդ կէտին մէջ (Յովի. Գ. 18-21) հաւատքը լոյսի նմանցուցած է. ինչպէս որ լոյսին մօտ եկողը կը լուսաւորուի եւ լոյսին հեռու փոխողը խաւարի մէջ կը մնայ, այսպէս ալ Գրիստոսի հաւատացողը կը փրկուի, եւ Գրիստոսի հաւատքէն խորհուրդ կը դատապարտուի: Գրիստոս կ'կաւ, ինքը լոյս է, բայց մարդիկ

երձէ՛ կը վափոյնն եւ խաւարը կը սիրեն. ով որ բարութիւն կը զորձէ՛ լոյսէն չի վախնար, այլ ով որ շարութիւն կը զորձէ՛ լոյսէն կը վախնայ եւ խաւարը կը սիրէ՛ որպէս զի իր դորձերը չյայտնուին:

Մեր նպատակը ընկերով Աւետարանի հատարեալ մեկնարանութիւնը կատարել, Յիսուսի վարդապետութեան ամփոփումը առ յաւան կը սեպնէք այս տեղ. եւ այնպէս պիտի ընենք որիչ ստիժներու մէջ ալ, առանց մանրամասն լուծմանց եւ յոռական գննութեանց մտնելու: Այս վարդապետական հատուածին մէջ հաստոյ կրկու գլխաւոր կէտեր կը պարունակուին, որք ջրիստոնէական դատանութեան հիմնադարերն են. 1. Մկրտութեան պորութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը եւ 2. Մարգիղութեան խորհուրդով կատարուած փրկապորձութիւնը:

Ամբողջ հատուածը մենք բացատրեցինք իբր Յիսուս Նիկողեմոսին խօսուած ամբողջութիւն մը, այս է մեկնիչներուն ընդհանուր կարծիքը: Բայց սմանք դիտելով գիտնմք, խօսիմք, վիպայնմք յոյճակի բառերը, դարձեալ ոչ ընդունիմք, ոչ հաստատայք բառերը լուպին հասցէին, կարծեցին թէ Յովհ. Գ. 11 համարէն սկսելով հատուածը դատուած է եւ աւետարանիչը իր բերնէն կը խօսի առ Հրէայս կամ առ ընթերցողս. որովհետեւ ուրիշ տեղեր ալ աւետարանիչը Յիսուսի բերնով խօսուած վարդապետութեան կը յարէ իր կողմէ՛ դրուած մաս մը, առանց որոչ անցում մը դնելու: Բայց այստեղ յորիչ Յիսուսին խօսուած ընդունիլը աւելի ընդհանրացած է:

Նիկողեմոսի անձին դրայ ալ առիթ պիտի սեննանք նորէն խօսելու: Իսկ թէ այս տեսակցութիւնը ի՞նչպէս վերջացաւ, Նիկողեմոս ի՞նչ սպաւորութեանք մեկնեցաւ, Յիսուսի հետ ի՞նչ վերլուծով եւ ի՞նչ ձեռով յարարեութիւն հաստատեց, Աւետարանը բան մը չի դրեր, միայն թէ Յիսուսի է՛ ճամուկ աշակերտ մնաց եւ առանց ինքզինքը յայտնելու Յիսուսի պաշտպանութիւնն ալ ըրաւ:

Շք. ԻԱ. օր Յիմանց: 24 9.1-17: Գրծ
12.25--13.15: Ա. Պտ 4.12-19: ՅԿ 5.1-18:
Մտ 11.1-24: Մր 4.21-25:

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞նչ է խորհուրդներու պատմութիւնը:

— Ուղղակի Տէր Յիսուս-Քրիստոսէ հաստատուած խորհուրդները երկու են. հաղորդութիւն եւ մկրտութիւն: Մնացած հինգը յետոյ աւելցած են այդ երկուքին վրայ:

Պէտք է պիտանալ որ խորհուրդները դարերու ընթացքին, հետզհետէ բանաձեւուած են իրենց թիւով եւ աստուածաբանական իմաստով: Ուրիշ խօսքով, եթէ խորհուրդներ, իրենց նախնական պարզ վիճակին մէջ դոյութիւն ունին Սուրբ Գրոց մէջ, ինչպէս նաեւ Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ հայրերու պարտաւճիւրուն մէջ. բայց ատենք իրենց հիմնական ձեւը եւ իմաստը առին 1545—1563-ին, Տրիտենդեան ժողովին մէջ¹, որ լատին եկեղեցւոյ ամենէն նշանաւոր ժողովներէն մէկն է. որովհետեւ Լատերականութեան կամ Բարեկարգական շարժումին հետեւանքով, Լատին Եկեղեցին այդ ժողովով ճշգրտելը բռնե-

¹ Տրիտենդ (Tridentum, փոքր. Trente) իտալական փոքրիկ քաղաք մըն է Թրիփօլի մէջ, որ այս ժողովով մշակուող եղաւ Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ:

ւիք վերջը հանդէպ այդ նորութեան (Բողոքականութեան) եւ սկսու ձեռնարկէս բարեկարգել ինքզինք եւ ուժաւորուել ընդդէմ Բողոքականութեան, որ այլեւայլ ուղղութեամբ սկսած էր ծաւալիլ եւ արմատանալ:

Եթէ խորհուրդներ հաւասար են իրարու իրենց ծագումով, պատմութեամբ եւ հարկաւորութեամբ:

— Եկեղեցւոյ վաղեմի շրջաններուն միայն երկու խորհուրդ կար, մկրտութիւն եւ հաղորդութիւն: Մեր Եկեղեցւոյ հայրապետներէն Յովհանն Մանդակունին ալ (478—490) երկու խորհուրդ կը ճանչնայ:

Եթէ խորհուրդներէն մասնք անպայման հարկաւոր են զքրիստոնէայ ըլլալու եւ զքրիստոնեայ ապրելու համար. ինչպէս՝ մկրտութիւն, դրոշմ, սպաշխարութիւն, հաղորդութիւն. ոմանք կամաւոր են, ինչպէս ամուսնութիւն եւ ձեռնադրութիւն. իսկ Կարգ հիւանդաց պատահական է:

Եթէ խորհուրդներն որո՞՞մք կարելի են եւ արո՞՞մք ո՛չ:

— Մկրտութիւնը մի է. այսինքն՝ մէկ ոմնքամ մկրտուածը երկրորդ անգամ չի կրնար մկրտուիլ. նոյնպէս Դրոշմը:

Սպաշխարութիւն եւ Հաղորդութիւն միշտ կը կրկնուին:

Ամուսնութիւնը կը կրկնուի երբ ամուսիններէն մէկը կամ միւսը մեռնի եւ կամ երբ ամուսնալուծում պատահի եւ լուծուածներ օրէնքով, այսինքն ամուսնալուծման վճռով, չեն զրկուած նորէն ամուսնանալու իրաւունքէն:

Ձեռնադրութիւնն ալ թէ՛ կամաւոր է եւ թէ՛ չի կրկնուիր:

Իսկ Հիւանդաց Կարգը միայն հիւանդներու համար է, կամաւոր է եւ կրնայ կրկնուիլ:

Խորհուրդներն որո՞՞մք ինքնին կը ջնջուին:

— Սորհուրդները սկզբունքով անջնջելի են. Բայց անոնք որ կ'ուրանան իրենց հաստատեալ, հաւատք բառին քրիստոնէական եւ աստուածաբանական իմաստով, եւ կը յարին ոչ-քրիստոնէական կրօնքի մը, եւ անոնք որ անաստուած եւ հեթանոս կ'ըլլան՝ ուրանալով իրենց քրիստոնէութիւնը, այնպիսիներու վրայ ինքնին կը ջնջուին կատարուած խորհուրդները:

Դարձեալ, անոնք որ ձեռնադրութեամբ եւ օծումով կարգ առած են եւ այլեւայլ պատճառներով կամ հարկի տակ կարգազուրկ եղած են եւ կամ ինքնին կարգաթող եղած են, այնպիսիներու վրայ կը ջնջուի խորհուրդը:

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԻՏՏԱՐԱՆԷՆ
ԸՍՏ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ
(5.19-30)

19 Յիսուս անոնց լսաւ. «Հաստատ գիտցէք, թէ մարդու Որդին ինք իրմէ ոչինչ կը կատարէ, այլ կը կատարէ միայն այն՝ ինչ որ կը տեսնէ թէ Հայրը կը կատարէ: Որովհետեւ ինչ որ Հայրը կը դործէ, Որդին ալ նոյնը կը դործէ: Հայրը կը սիրէ Որդին եւ անոր ցոյց կու տայ ինչ որ ինք կը կատարէ: Տակաւին ձեր տեսածներէն աւելի սքանչելի դործեր ալ ցոյց պիտի տայ Որդին, այնպէս որ դուք պիտի զարմանաք: Ինչպէս որ Հայրը մեռելները կը յարուցանէ եւ կեանք կու տայ անոնց, նոյնպէս ալ Որդին կեանք կու տայ անոնց՝ որոնց ինք կ'ուզէ: Եւ Հայրը ոեւէ մէկը չի դատեր, այլ դատելու իշխանութիւնը ամբողջութեամբ յանձնած է իր Որդիին, որպէսզի բոլորն ալ պատուեն Որդին, ինչպէս որ Հայրը կը պատուեն: Ան որ չի պատուեր Որդին, չի պատուեր Հայրը որ զայն զրկած է:

24 «Հաստատ գիտցէք, ան որ իմ խօսքերս կը լսէ եւ կը հաւատայ անոր որ զիս զրկեց, յաւիտենական կեանք ունի եւ պիտի չըստասպարտուի, որովհետեւ արդէն իսկ մահէն կեանքի անցած է: Վստահ եղէք, ժամանակ կու գայ — եւ արդէն իսկ եկած է — երբ մեռելները Աստուծոյ Որդիին ձայնը պիտի լսեն եւ լսողները պիտի ապրին: Որովհետեւ, ինչպէս որ Հայրը կեանք պարգեւելու զօրութիւնը ունի իր մէջ, այլ զօրութիւնը տուած է նաեւ Որդիին: Նոյնպէս ալ դատելու իշխանութիւնը տուաւ Որդիին, որովհետեւ անիկա մարդու Որդին է: Ուրեմն մի՛ դարձանաք որ ըսի, թէ ահա կու գայ ժամանակը, երբ բոլոր անոնք որոնք գերեզմաններու մէջ են՝ պիտի լսեն անոր ձայնը եւ դուրս գան. անոնք որ բարիք դործած են՝ յարութիւն պիտի առնեն եւ ապրին, իսկ անոնք որ չարիք դործած են՝ յարութիւն պիտի առնեն եւ դատասպարտուին: Ես ինձմէ չէ որ կը դատեմ, այլ կը դատեմ այնպէս ինչպէս Հօրմէս կը լսեմ. եւ ուրեմն իմ դատաստանս արդար է, որովհետեւ կը զարծադրեմ ո՛չ թէ իմ կամքս, այլ կամքը անոր՝ որ զիս զրկեց»:

19 Jesus said to them, "Truly, truly, I say to you, the Son can do nothing of his own accord, but only what he sees the Father doing; for whatever he does, that the Son does likewise. 20 For the Father loves the Son, and shows him all that he himself is doing; and greater works than these will he show him, that you may marvel. 21 For as the Father raises the dead and gives them life, so also the Son gives life to whom he will. 22 The Father judges no one, but has given all judgment to the Son, 23 that all may honor the Son, even as they honor the Father. He who does not honor the Son does not honor the Father who sent him. 24 Truly, truly, I say to you, he who hears my word and believes him who sent me, has eternal life; he does not come into judgment, but has passed from death to life.

25 "Truly, truly, I say to you, the hour is coming; and now is, when the dead will hear the voice of the Son of God, and those who hear will live. 26 For as the Father has life in himself, so he has granted the Son also to have life in himself, 27 and has given him authority to execute judgment, because he is the Son of man. 28 Do not marvel at this; for the hour is coming when all who are in the tombs will hear his voice 29 and come forth, those who have done good, to the resurrection of life, and those who have done evil, to the resurrection of judgment.

30 "I can do nothing on my own authority; as I hear, I judge; and my judgment is just, because I seek not my own will but the will of him who sent me. 31 If I bear witness to myself, my testimony is not true; 32 there is another who bears witness to me, and

ԱՆՈՒՄԻՐ ԿԻՐԱԿԻ. — Այսպէս կը կոչուի Յիսուսը Դ. Կիրակին, որ Զատիէն 22 օր հաջորդ կու գայ եւ Զատիկին պէս 35 օր շարժականութիւն ունի: Այս անունը բնուէ հիւսկեցական ծաղուած կամ նշանակութիւն չունի, այլ Կանաչ Կիրակի անունին նման զարմանային եղանակէն առնուած ժողովրդական յորջորջում մըն է, որովհետեւ դաշտերը կանաչնալէն հաջորդ նախ եւ առաջ կարմիր կակաչներով կը զարդարուին:

Պրորատիկէի սնունով մահադրեցինք Յիսուսի ընդորձակ քարոզու-

թիւններէն այս հաստատածը, որովհետեւ Յովհաննէսի աւետարանին մէջ ան-
միջապէս կը հետեւի Պրորատիկէի բժշկութեան, եւ անոր հետ յարակցութիւն
մըն ալ կը ցուցնէ իւսպէն սկզբնաորութիւնը. Պատասխանի իսկ Յիսուս եւ
առէ ցնասա: Այսուհանդերձ շինք անդիսամար, թէ աւետարանիչներ սովոր-
ութիւն ունին իրարու միացնելու իրողութիւններ եւ քարոզութիւններ, ո-
րոնք մի՛այն հետաւոր կապեր ունին իրարու հետ, եւս եւ նիւթերու կապակի-
ցութեան շնորհիւ ի մի կը ձուլեն տարբեր ստիճաններու մէջ խօսուած քարոզու-
թիւնները: Եկրկնայ դարապաշխ մէջ ալ դիտելի է որ Յիսուս արդէն Պրորատ-
տիկէի հետացած էր եւ տարբին մէջ բժշկեալ անդամաւորներն հանդիպում, եւ
անկէ ետքը Հրէից հակառակարանութեանց յաճում տալու սկսում էր:

Ուրիշ դիտելի կէտ մըն ալ սա է, որ այն քարոզութիւնը ժողովրդեան
խօսուած ընդորձակ եւ հրապարակային քարոզութեանց ստաջիւնն է. եւ որ-
չափ ալ իմաստը բարձր է անորինական խորհրդոց հետ առնչութիւնը չտա,
եւ որչափ ալ թէ՛ իմաստները եւ թէ՛ բառերն իսկ մեկնութեան կարօտ, եւ
որբայն մեկնիչներու կողմէ ընդորձակ գրութեանց նիւթ ընծաւում, այ-
սուհանդերձ մենք որ պարզապէս պատմական սին կը հետեւինք, սխալ բա-
ւականանք քարոզութիւններ պարունակող հաստատներու լոկ ներքին ի-
մաստը քաղել եւ դայն համատարե յառաջ բերել, աւանց բառերու եւ բա-
ցատարութիւններու մանրամասն մեկնութեանց մտնելու, եւ սլ ալ կ'ուզենք
անոնց պատարութիւնները կամ խորհուրդները լուստրանելու համար երկու-
րորէն գրել:

Այդ քարոզութեանց մէջ Յիսուսի նպատակն է իր մեծիպագութիւնը
պաշտպանել յայնանպէս, յաւելլով անոր վրայ պարտաւոր մըն ալ, որ Հին
Կտակարանի մէջ շատ բացայայտ չէր, թէ տինկաշխալ Մեծիան, որ իբր Որդի
Մարդոյ կ'երեւի, իսկապէս Որդի Աստուծոյ է, աստուածային դորձողու-
թեանց հաղորդ, եւ աստուածային կարողութեան մասնակից: Քարոզութեան
առաջին մասին մէջ այդ կէտերուն վրայ կը խօսի եւ դիտաւոր սյուրազաներ
յառաջ կը բերէ յիսկ երկրորդ մասին մէջ իր մեծիպագութեան փաստելը կամ
վկայութիւնները կը թուէ եւ կը բացատրէ: Քարոզութիւնը կը կնքէ Հրէից
թիրահաւատութիւնը յանդիմանելով:

Հրեայք պայծակեղեր էին եւ Յիսուսը իբր հայհոյիչ կը նկատէին, որով-
հետեւ դիտուում իրեն Հայր, եւ զինքն Աստուծոյ Որդի կոչելով, Աստուծոյ
հաւատար Աստուած ըլլալ կը յաւանդէր: Յիսուս այդ ուժբաստանութեանց
հանդէպ, Բա՛ւ, մի՛ լիցի, անանկ խօսք շըրի, պատասխանը չի տար. այլ
ըսածը բացատրել ուղերով՝ ըսածը հաստատել կ'ուզէ, միայն թէ այլընդոյ-
րոյ իմաստ մը չտրուի իր խօսքին:

Ինչո՞վ է որ յայտարարութեան մը ստուգութիւնը կրնայ հաստատ-
ւել — ի հարկէ դարձով: Արդ՝ Յիսուս աստուածային կարողութեան միայն
հետաւոր դարձիւր կը հաստատէր, ինչպէս էր Պրորատիկէի անդամաւորներն
բժշկութիւնը, ինչպէս էին օարիէ ի վեր կատարուած հրաշալի բժշկութիւն-
ները: Արդ՝ իբր լոկ որդի մարդոյ, սխալ չհարեմար նա առնիլ յանձնէ եւ
նշիմչ. իսկ Հրեայք կը տեսնեն որ կը դարձէ, պէտք է ուրեմն համոզուին թէ
ինքն ալ կը դարձէ, ինչպէս որ կը տեսնէ որ կը դարձէ Հայր Աստուած, որ
իւր Որդեայն կը ցուցնէ ինչ որ ինքն կը դարձէ: Եւ ստիպան միշտու հիմա
ըրածները աստուածային գործերուն լրումը չեն, այլ իրենց դարձանք արդող
գործերէն շատ աւելի մեծ գործեր ալ սխալ տեսնեն տակաւին: Իբր օրինակ
տակելի մեծ գործերու կը մեզ Յիսուս մեծելներու վերակենդանութիւնը եւ
մարդոց դատաստանը, որոնք Հօր Աստուծոյ գործերն են, այլ Որդին ալ
նոյները կը դարձէ՝ իբր հաղորդ աստուածային կարողութեան:

Յարաբխանը այդտեղ իր կրկին իմաստներուն ներքեւ ալ կ'առնուի.
Մարմնական մահուրնէ յետոյ՝ ի մեռելոց վերակենդանութիւն, եւ հոգեկան
մահուրնէ յետոյ՝ ի մեռելոց վերաբարութիւն. իսկ դատաստանն ալ կ'ի-
մացուի թէ՛ իբր դատաստարութիւն եւ թէ իբր դատաստարութիւն, Հօր Աս-
տուծոյ վերադարձում՝ վերակենդանութիւն եւ վերաբարութիւն տալու կարո-
ղութիւնը ունի նաեւ Որդին, որ իր քարոզութեամբ փրկութիւն կը շնորհէ.
Եւ դայք կը հատարէ առանց իրից բնադատութեան, այլ իր կատարելով կամ-
քով, ուստի ինչ սխալ որ կ'ընծայուի Հօր, նոյնը սխալ ընծայուի եւ Որդ-
այն:

Այստեղ խօսքը աւելի յատուկ կերպով վերադարձնում է վրայ կամ փոփոխի, եւ դատաստանն ալ դատապարտութեան իմաստով կ'անուի: Ով որ Յիսուս-Մեսիան կ'ընդունի ա. խօսքերուն կ'անուայ եւ կը հնազանդի, եւ կը հաւատայ թէ նա Աստուծոյ կողմնէ եկած է, նա կ'ապրի, այսինքն յա-
հրահանգան փրկութեան կ'արժանանայ, դատապարտութեան ներքեւ չ'իյ-
նար, եւ իր հոգեւոր մահը հոգեւոր կենդանութեան կը փոխուի: Այդ փրկու-
թեան ժամանակը մօտայաւ է, մանաւանդ թէ հասած խն է: Յիսուս այդ
կեանքը պիտի աայ, սրովհետեւ նա կենդանացնելու կարողութիւն ունի,
միանգամայն աստուածային իշխանութեան մասնակցութեամբ կարող է դա-
տակ մարդիկը եւ փրկութեան արժանաւորները զատել սնարժաններէն:

Հոգեւոր փրկակենդանութեան հաստատութիւնը կը քաղէ Յիսուս մարմ-
նաւոր վերակենդանութենէն: Ինչպէս որ բոլոր մարդիկ որ մեռան ու թող-
ւեցան, որ մը աստուածային հրամանով պիտի փրկակենդանանան, բայց ոչ
ամէնքը նոյն կերպ. այլ ոմանք վարձատրութեան պիտի արժանանան իրենց
բարի դարձոց համար, եւ ուրիշներ դատապարտութեան պիտի ենթարկուին
իրենց չար դարձոց համար: Նոյնպէս ալ Յիսուսի ժայնով ամէնքը հոգեւոր
կենդանութեան կը կոչուին, այլ կը փրկուին միւսն անոնք, որ անոր քա-
րաղութեանց կը հնազանդին, իսկ անոնք որ անոր քարոզութիւնները չեն ըն-
դունիր, պիտի դատապարտուին: Արշափ այ իմաստ հրեւի այդ որոշումը,
ոսկիայն արդար դատաստանի միջեւ է այն: Յիսուս սնով իր կամքը առաջ
տանող կամ իր փոռքը միմտող մը չ'ըլլար. որովհետեւ կը կատարէ Աստուծոյ
կամքը եւ կը սրաշարանէ Աստուծոյ փառքը, որուն կողմէն եկած է:

Այս կէտէն կ'անցնի Յիսուս իրեն Աստուծոյ կողմէն եկած լինելուն
փաստերը յառաջ բերել. որովհետեւ լոկ ինքը չէ որ իրեն համար Աստուծոյ
կողմէ եկած լինելը կը վկայէ: Եթէ միայն ինքն վկայած ըլլար, դուք իր
վկայութիւնը ճշմարիտ չտեսնէր, իրը իր անձին համար վկայող. բայց ահա
ուրիշ շատ վկայողներ ալ կան:

Առաջին վկայութիւնը Յովհաննէս Մկրտիչի վկայութիւնն է (Յովհ.

Ո. 32-35), որուն կարծիքը ուղեցին հարցընել Հրեաները թէ արդեօք ի՞նքն
է Մեսիան. իսկ նա յայտարարեց թէ ինքն չէ՝ այլ Յիսուս. նազարեցիին է
տկնկալեալ Մեսիան (Յ 27): Այդ վկայութեան ճշմարիտ լինելը պէտք է ըն-
դունին Հրէաներ, որոնք Յովհաննէսը իբր մարգարէ պատուեցին, մինչև իսկ
պահ մը կարծեցին թէ նա ինքն Մեսիան է, կամ թէ սպասուած արևն է, եւ
սնով ուղեցին միջթարտել. բայց նա պզտիկ ճրագ մըն էր միայն:

Երկրորդ վկայութիւնը Յովհաննէսի վկայութեանն աւելի մեծ, Յիսուսի
կոտորած գործերուն վկայութիւնն է (Յովհ. Ո. 36): Յիսուս այնպիսի գոր-
ծեր կատարեց, որ միայն աստուածային զօրութեամբ կրնային կատարուիլ,
եւ ուր աստուածային զօրութիւն կը յայտնուի, այն տեղ հշմարտութիւն է.
որովհետեւ Աստուած իր զօրութեամբ ստութիւնը եւ խարէութիւնը չի կրնար
հաստատել:

Երրորդ վկայութիւնը նոյնիսկ Հօր Աստուծոյ ուղղակի տուած վկա-
յութիւնն է (Յովհ. Ո. 37-38), որ Յորդանանու վրայ հաստատեց Յիսուսի՝
Աստուծոյ կողմէ եկած ըլլալը (Յ 25), Թէպէտ Հրեայք ո՛չ անոր ձայնը լսեցին
եւ ոչ անոր կերպարանք տեսան, եւ ոչ ալ անոր շնորհքը ընդունեցան, վասն
զի չուզեցին հաստատել իրեն:

Չորրորդ վկայութիւնը ոմարդը Հին Կտակարանի մարգարէութեանց
վկայութիւնն է (Յովհ. Ո. 39-40): Հրեայք բոլոր իրենց հաւատաքը այն Գիր-
քերուն վրայ դրած են. արդ՝ եթէ լաւ քննեն պիտի տեսնեն, որ բոլոր մե-
սիական մարգարէութիւնները իր վրայ ոմարդշարդէս կը ճշմարտուին. եւ
եթէ իրենց հաստատեին իրօք հաւատարիմ լինէին, պէտք էր իր մեսիայու-
թիւնը ընդունէին:

Ասոր հակառակը՝ երբ ուր մեսիաններ ելան, որք միայն իրենց փառ-
քին եւ իրենց շահուն համար կը գործէին, անոնց ետեւէն երթալ չվարանե-
ցան. եւ եթէ նարէն ալ անանկներ ելլան, զարձեալ տեսնց կը հետեւին, միեւ
չեն ուղիք ընդունիլ զինքն, որ միայն Աստուծոյ անուամբ կը գործէ, իր
փոռքը չի փնտար, եւ իր անձին ու շահուն համար չ'աշխատիր: Եւ ասորեք
բան մըն ալ չէր սպասուեր Հրեաներէ, որ միայն անձնական փոռքերու ետեւէ
են, Աստուծոյ փոռքը չեն փնտար, եւ Աստուծոյ սէրը չունին սիրտերնուն
մէջ:

Շք. ԻԸ. օր Յիմանց: 24 11.14-32: Գրծ

16.6-40: Բ. Պտ 3.10-18: ՅՀ 7.1-13: Մտ

13.36-52: Մր 6.14-29:

ԽՈՐՀՈՒՐԳՆԵՐՈՒՆ ԽՈՐՀՈՒՐԳԸ

Եօթը խորհուրդներու մասին Ի՞նչ խորհրդաժողովուն կարելի է ընել:

— Գրեզոր Տաթևացի կ'ընէ երեք շաբաթ խորհրդաժողովուն, որոնց երկրորդն է հետեւեալը:

Եօթը խորհուրդներ կը պատրաստեն մեզ խորհրդներու եօթը առաջինութիւններ.

ա.— Միջառութիւնը խորհուրդն է հաւատքի. սրովհետեւ կը հաւատանք եւ անոց համար կը մկրտուինք:

բ.— Դրոշմը խորհուրդն է յոյսի. վասնզի յոյս դնելով Ս. Հոգիի շքութեան վրայ՝ կարող կ'ըլլանք յիմադրել թշնամիին (Սատանայ):

գ.— Հաղորդութիւնը խորհուրդն է սիրոյ. վասնզի սիրո՞վ է սր կը զօդուինք եւ կը միտանք մեր վշակք եղող Քրիստոսին, իբրեւ մարմին անոր մարմինէն եւ իբրեւ անդամ անոր անդամներէն:

դ.— Ապաշխարութիւնը խորհուրդն է արդարութեան. վասնզի զգլու՛մի, խոտո՛ւմանութեան եւ անաշխարութեան միջոցաւ կ'արդարանանք մեզքերէն:

ե.— Օծումը խորհուրդն է արդարութեան լրումին. վասնզի ելլելով կեանքի պատերազմէն (մեռնելով) կը մաքրենք զբախնքն ու վազին, մարմնաւոր պատերազմէն ելլողներուն պէս:

զ.— Կարգը խորհուրդն է խոհեմութեան եւ գիտութեան. որպէս ղի կարգաւոր մարդը խահմութեամբ եւ ղխտութեամբ կատարէ խորհուրդները եւ խրատէ ժողովուրդը եւ սորվեցնէ:

է.— Պսակը խորհուրդն է աղքատութեան. որպէս՞ ղի մարդ ողջախոհ ամուսնութեամբ ղսպէ թղջախոհ ցանկութիւնը եւ արդիւրէի շնութիւն եւ պոռնկութիւն ընելէ: (Գիլք Հարցմանց, էջ 587):

† Կիր. ԻԹ. օր Յինանց: Տօն Երեւման
Սրբոյ Խաչին: ԳՂ 6.14-18: ՂԿ 11.33--
12.12: ԳրԺ 17.1-15: Ա. ՅԿ 1.1-10: ՅԿ 7.14-
23: Մտ 13.53-58: Մր 6.30-44:

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԻՆՏԱՐԱՆԷՆ
ԸՍՏ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ
(7.14-24)

14 Տաղաւարահարաց տօնակատարութեան յօտաւորապէս կէտին, Յիսուս տաճար ելաւ եւ սկսաւ ռուսուցանել: Հրեաներ կը դարձանային եւ կ'ըսէին. «Ինչպէ՞ս այս մարդը Սուրբ Գիրքերը դիտէ, երբ բնաւ չէ ուսած զանոնք»: Յիսուս պատասխանեց անոնց. «Ինչ որ ձեզի կ'ուսուցանեմ՝ իմ փարդապետութիւնս չէ, այլ անորը՝ որ զիս զրկեց: Ով որ կ'ուզէ Աստուծոյ կամքը կատարել, պիտի հասկնայ թէ Աստուծո՞՞ք է այս վարդապետութիւնը, թէ ես ի՞մ հեղինակութեամբս կը խօսիմ: Ան որ իր հեղինակութեամբ կը խօսի՝ իր անձին համար փառք կը փնտռէ, իսկ ան որ զինք զրկողին փառք կը փնտռէ, ճշմարիտ է եւ իտաքութիւն չկայ անոր մէջ: Մովսէս ձեզի Օրէնքը շտուա՞ւ. սակայն ձեզմէ ոչ ոք կը հնազանդի Օրէնքին: Ինչո՞ւ կ'ուզէք զիս սպաննել»: Ժողովուրդը պատասխանեց. «Իլուհա՞ր ես, ի՞նչ ես. ո՞վ կ'ուզէ քեզ սպաննել»: Յիսուս պատասխանեց. «Հրաշք մը դործեցի եւ բոլորդ վրդու վեր էք: Մովսէս հրահանգեց թշխատել ձեր զաւակները — թէեւ Մովսէս չէր սկսողը, այլ ձեր նախահայրերը — եւ դուք ձեր զաւակները կը թրխատէք Շարաթ օրով: Եթէ մէկը կը թրխատէք Շարաթ օրով, որպէսզի չբեկանուի Մովսէսի Օրէնքը, ինչո՞ւ զայրացած էք ինձի դէմ, որովհետեւ մէկը ամբողջութեամբ բժշկեցի Շարաթ օրով: Երեւոյթներէն մի՛ դատէք, այլ արդար դատաստան կատարեցէք»:

14 About the middle of the feast Jesus went up into the temple and taught. "The Jews marveled at it, saying, "How is it that this man has learning," when he has never studied?" "So Jesus answered them, "My teaching is not mine, but his who sent me; "if any man's will is to do his will, he shall know whether the teaching is from God or whether I am speaking on my own authority. "He who speaks on his own authority seeks his own glory; but he who seeks the glory of him who sent him is true, and in him there is no falsehood. "Did not Moses give you the law? Yet none of you keeps the law. Why do you seek to kill me?" "The people answered, "You have a demon! Who is seeking to kill you?" "Jesus answered them, "I did one deed, and you all marvel at it. "Moses gave you circumcision (not that it is from Moses, but from the fathers), and you circumcise a man upon the sabbath. "If on the sabbath a man receives circumcision, so that the law of Moses may not be broken, are you angry with me because on the sabbath I made a man's whole body well? "Do not judge by appearances, but judge with right judgment."

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՍՁ. — Կիրեղ Երուսաղեմի հայրապետին պաշտօնի անցած տարին տեղի ունեցաւ Խաչիմ երեւումը Երուսաղեմի մէջ. 351 տարուայ Հեղեկությունեան առաւել ժամը 3-ին աշուար մեծութեամբ լրտուար խաչ մը երեւաւ երկինքի վրայ, մէկ ծայրը Կաղզոթայի եւ միւս ծայրը Ձիթհնոց լիտան վրայ, եւ շատ ժամեր տեւելով՝ Երուսաղեմի լայր ընկերներէն տեսնուեցաւ, որ զըջմամբ ու լարեպաշտութեամբ սկսան եկեղեցիներ վայել: Սոյն երեւման պատմութիւնը պատկերաւ նախ իսկ Կիրեղէն որ զայն զրկեց Կ. Պոլիս Կոստանդ կայսեր, եւ որ այժմ մեր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի իր ընթերցումը: Կիրեղի բացատրութեան համեմատ այլ երեւումը ուղղափառ դաւանութեան պաշտօնութիւնն էր Արիմաններուն մարտութեան դէմ՝ օր Կոստանդ կայսեր պաշարմութիւնը կը վայելէր: Կիրեղ կը ջանայ անոյժ ու սրտաւարեր խողբելով Կոստանդի մատուցութիւնը դրանէ: Օսյոք այլ երեւման տօնը կը կատարեն Մայիս 7-ին, թէեւ 351 տարուայ Հեղեկությունը Մայիս 10-ին հանդիպեր է, իսկ մեք կը կատարենք զայն Յինոնց եւ Կիրակին, Չատիկէն 28 օր ետքը, որով այս տօնն այ 35 օրերու շարժականութիւն կ'ունենայ, եւ Ապրիլ 19-էն մինչեւ Մայիս 23 կընայ հանդիպել:

Մինչ այս մինչ այն, երբ ժողովուրդին մէջ տար լինարանութիւններ կ'ըլլային Յիսուսի վրայ, և Տաղաւարահարայ տանին կէտն ալ, այսինքն շարքեր օրն ալ եղած էր, ահա յանկարծ Յիսուս կ'երեւայ Երուսաղէմի տաճարին մէջ, և ստորապար փայտաւրդի հաւաքման տեղը եղող Աղոճմանս սրահին մէջ՝ որձակ համարձակ իւր վարդապետութիւնները կը կրկնէ: Ժողովուրդը չորս կողմը կը ժողովուր, մտիկ կ'ընէ հանդարտութեամբ, երկար ժամեր համբերութեամբ կ'ունենդրէ, կը հիանայ, կը դարձնուի: Ի՞նչ էին Յիսուսի խօսածները, ի՞նչ կէտեր կը պարզարանէր, ի՞նչ մարդասէրութիւններ կը մեկնէր, ի՞նչ խրատներ կ'աւանդէր: Յովհաննէս աւետարանիչ, որ միակ պատմուի է Երուսաղէմի անցքերուն, մեզի չի բացատրէր: Հարկաւ Ս. Գիրքի մարդասէրական պատգամներն էին Յիսուսի քարոզութեանց նիւթը, վրան զի ժողովուրդը դարձանօք կը մտածէր. «Ի՞նչպէս կրնայ ոչք մարդը բարձր Ս. Գիրքը գիտնալ, քանի որ բնու. Օրէնքի ուսման հետեւած չէ»: Այդ խորհրդամտութիւնը աւելի կը վայելէ Երուսաղէմցիներուն քան թէ Գալիլէացիներու բերին: Գալիլէացիները տարիներով լսած էին Յիսուսի քարոզները և անհակոտակ Ռարքի կամ Վարդապետ անունը անոր տուած էին: Երուսաղէմցիներ, Գալիլէացիներ և Օրինակներու և Քահանաներու կեղերմը, իրենց զարանցներէն էլոյցները միայն օրհնուէն և ուսուցի կը ծանցուէին. և իրաւամբ կը դարձնուային երբ կը տեսնէին հիւան Յովհաննէսի սրբին, հիւանութեան աշակերտ Գալիլէացի Յիսուսը, որ Ս. Գիրքին վրայ կը խոսէր և կը ճառէր՝ բարձր իրենց Գալիլէացիներէն և Օրինակներէն աւելի բարձր և աւելի ընդարձակ հմտութեամբ:

Յիսուս կը լսէ այս զիտոյութիւնները, և քարոզութեանց կարգին կ'ուզէ անոնց միտքին կտակածը փարտաւել, և իւր ինքնութեան վրայ անոնց միտքը լուսաւորել. իմ վարդապետութիւնն չէ իմ, կ'ըսէ. այսինքն է, «Իմ դիտածն ու քարոզածն իմ աշխատութեամբ կարճամ վարդապետութիւնն չէ. տրուեալստան և մարդկային չէ իմ զիտութիւնն, ոչ խիսական և ստուածային: Վարդապետածն ալ իմ անձնականն չէ, ալ զիս առաջող Հօր Աստուծոյ վարդապետութիւնն է: Այլ որ Աստուծոյ կամքին համաձայն կ'ուզէ զարձել, պէտք է նախ զիտէ և խմանայ՝ թէ իմ խօսածն Աստուծոյ կողմէն է, և ոչ իմ անձնական խօսքս է: Ատոր ալ նշանն ու գննութիւնն ու խնայուածք շատ դիւրին է: Այլ որ իւր անձնական կամքով խօսք մը կը խօսի կամ զարծ մը կը կտտարէ, նա իւր հաճոյցը կը հետեւի և իւր փառքը կը փնտակ. իսկ ով որ Աստուծոյ կամքին կը հետեւի և անոր փառքը կը փնտակ, նա Աստուծոյ խօսքը կը խօսի կամ դարձը կը կտտարէ. և սլ որ Աստուծոյ կամքն ու խօսքը կը քարսկէ, նա աշխի է, նա ճշմարիտ է, նա արդար է, և ստութիւն, խարէութիւն և անիրտութիւն անոր վրայ չի կրնար զանաւոր»: Յիսուս ոչք սճով իւր քարոզութիւնը կը շարունակէ և միանգամայն իւր անձին պաշտպանութիւնը կը խօսի, Հրէաներու իրենց դէմ անեցած հակառակութեան կ'ովնարկէ, և իւր վրայ գրուած Շարաթ օրուան որբութիւնը բզակելու տագնապանութիւնը կը հերքէ:

Երկրորդ Զատիկէն ի վեր Յիսուս Երուսաղէմ հկամ չէր. 781-ի Ապրիլին մինչև 782-ի Հոկտեմբերը ստանութ ամիսներ անցած էին: Երուսաղէմի մէջ Յիսուսի վերջին գործը Պրորստիկէի անգամալսծը Շարաթ օրով բժշկուելն էր (Յ 52), և ոչք սակիթով յարուցուած սենեսպիտնի հակառակութիւնն ու հարածանքը միտքերու մէջ մնացած էին, և չէր ալ մոռցուած որ այս պատճառով Յիսուսը սպաննելու օրոշումը արուած էր (Յովհ. Ե. 18): Յիսուս ալ իւր քարոզութիւնը կամայ-կամայ այդ նիւթին կը ծտանցնէ, օրինապահութեան վրայ կը խօսի, և քարոզատութեան կը մանէ. «Մոխէսի օրէնքը ամենուր ալ արուած է, կ'ըսէ, բայց ամենքնիր ալ Մոխէսի օրէնքին վէմ կը դորձէք: Ի՞նչ իրաւամբ ուրեմն զիս կը մեղադրէք թէ Մոխէսի օրէնքը չեմ պահեր, և իբր օրինական մը զիս սպաննել կ'ուզէք»:

Յիսուս բացակայ Գալիլէերուն և քահանայադէմներուն կ'ովնարկէր. բայց ունիւրի ժողովուրդը կարծեց թէ իրեն կ'ովնարկէ, որ ամենեւին Յիսուսը սպաննելու կամք կամ երեսնթ չունէր: «Իմ՞նք էս, ի՞նչ էս, կ'ըսին, ի՞նչ ըսել կ'ուզես, լս'ւ. նայէ, այս տեղ քեզ սպաննել ուզոյ չկայ»:

Յիսուս և ոչ իսկ կ'անգրադանայ այդ ժողովուրդային ընդմիջման, որ պարզապէս իւր խօսքերուն ներքին իմաստը չիմանալէն առաջ կու գար, և հետեւաբար կը շարունակէ Շարաթ օրով բժշկութիւն կատարած ըլլալուն

արդատականութիւնը: Ձեռք բարի դարձ մը կատարեցի, կ'ըսէ, եւ դուք բոլոր
գործադրումներդ սնոր վրայ կը դարձնէք, եւ կը կարծէք թէ այդ դարձը օ-
րինադրանքութիւն է, մինչ բարեգործութիւն մը օրինակատարութիւն է եւ ոչ
օրինադրանքութիւն: Մովսէսի օրէնքով հրամայուած է ութերորդ օրը նորո-
ծինը թշնամել, թէպէտեւ այդ թշնամութեան օրէնքը Մովսէսով սկսած է,
այլ Մովսէսէ առաջ նահապետներէն սկսած էր: Արդ՝ ո՞չ ապաքէն ութերորդ
օրը Շարաթ օրուան ինկած ատեն, Շարաթ օրով թշնամութիւն կը կատար-
ւէք եւ գոյն Շարաթի օրէնքին դէմ գանցատութիւն չէք կարծեր, ինչո՞ւ
ուրեմն զիս կը մեղադրէք, որ Շարաթ օրով կատարեալ մարդը բժշկելու
բարի գործը կատարեցի: Ապա ուրեմն անանկ կարօքէն սոսկ արտաքին երե-
ւոյթի վրայ հիմնուելով գոտտատան մի՛ ընէք, այլ ամէն կարգեւր լաւ կէտե-
ցէ՞՝ որ գոտտատաններդ ուղիղ եւ արդար ըլլա՞ծ:

Նորէն սովորելը ժողովուրդին մէջ դարձանք եւ համակրանք կը շատ-
նան, եւ այս անգամ ուխտուար գաւառացիներէն զատ յատկապէս կը յիշուին
ընկի երուսաղէմցիներն ալ: Այդ գերջինները կը դիտեն. «Մ՞ըր մնաց մեր
սենեակներն հակառակութիւնը եւ վճիռը. մ՞ըր մնաց Յիսուսը գտնելու եւ
սղաննելու համար ջանքերնին. ահա սա համարձակ մէջտեղ ելեր է, սա-
նորի սրահին մէջ իւր տաշի խօսքերը կը կրկնէ, եւ ընտ գիտալութիւն ընող
կամ պինքը լոնկու աշխատող չկայ: Մի գուցէ մեր մեծերն ալ համարուած
ըլլան, թէ սո ճշմարիտ Օձեալ Մեհիան է, եւ սրատուած Փրկիչն է»: Երբ
մէկ կարգէ ոչս գիտալութիւնը կ'ընէ ժողովուրդը, միտ կարգէ կը յիշէ
հնուանդ նախադարձիկը կարծիքը, թէ Մեհիային մ'ի եւ ուստի՞ ըլլալը
յոյանի պիտի չըլլայ, անոր նախընթացն ալ յայտնի պիտի չըլլայ, յա՛ն-
կարձ պիտի երեւնայ գործի վրայ, ինչպէս եւ Մովսէս, որուն առաջին տա-
րիները անցան խորհրդատու կերպով, եւ գործի սկսած ատեն՝ յա՛նկարձ
եկաւ հետուար Մազիանէն, եւ ոչ ոք պիտի թէ ուստի՞ եկաւ: Նստոյէս պիտի
ըլլալ Մեհիան ալ: Երեւ այս Յիսուսի, կ'ըսէք ժողովուրդը, ուստի՞ ըլլալը
գիտե՞նք. Նադարէթի մէջ ապրած, Գալիլիայի մէջ քորուած, կրեմն երու-
սաղէմ ուլ իկած է, մինչ եթէ իրաւցնէ Օձեալ Մեհիան ըլլար, այս ամէնը
գիտցած պիտի չըլլայինք»:

Յիսուս այդ գիտալութիւններն ալ լսեց, եւ անոնց ալ ուղեց գոտտա-
խոսնել. «Կ'ըսէք թէ գիտէք թէ ես ո՞վ եմ եւ ուստի՞ եմ, եւ անոր համար կը
հետեւեցնէք թէ Մեհիան չեմ, վասն զի Մեհիային ուստի՞ ըլլալը պիտի չպիտ-
ցուի: Եւ այս ստատեղէնն ուլ, իրաւ օր իմ ուստի՞ ըլլալու չէք գիտեր, ո-
րովհետեւ ես ձեր գիտցածին պէս չեմ, ես ինքնիկեմ Գալիլիայէ սկսած եւ
ուսարեղ Նեսուած մէկը չեմ, այլ ճշմարտապէս զիս գրկած է իմ Յրիկուսը
Հայրը, զոր գուք չէք գիտեր, բայց ես գիտեմ, որովհետեւ նա զիս գրկած է,
եւ ես անկէ պրկուած եմ»:

Իրաւ է, կ'ըսէ Աւետարանը, իրաւ է որ Յիսուսը ձերգախաղի եւ սղան-
նէլ սրտած էին եւ իրենց սրտումը գործադրելու միտքը ուէնին, բայց Յի-
սուս սղաւ մնաց արեւէ փամպէ, վասն զի ա՛յնչպիսի էր Յիսուսի ներգործած
սղեղութիւնը, որ ոչ ոք համարձակեցաւ անոր ձեռք կրկնցնել, մանուանող
որ անոր մահուան համար սահմանուած ժամանակն ուլ լրացած չէր: Տա-
կալին պէտք էր որ Յիսուսի փորձապետութիւնը տարածուէր, եւ անոր հե-
տեւողներ շատնային, եւ այս աւթիւ ալ շատեր ու շատեր նորէնոր Յիսուսի
կը հաւատային: «Մի՞թէ, կ'ըսէին, Բրիսատը կամ Մեհիայն անկէ աւելի
հրաշքներ պիտի գործէ, կամ Մեհիայն անկէ աւելի հրաշքներ ու նշաններ
կը սպասուի՞ն, որ այս թողունք եւ արիւշի սղանինք: Այս Յիսուսը ամէն
պարագաներով մեր սղաւած Մեհիայն է»:

Յիսուսի այդ ուսուր քորողութիւնը փոխանակ Յիսուսի վտանդ մը
ըլլալու, աւելի անոր փոտաւորութեան առիթ եղաւ. նոր հաւատացողներ ալ
եղան, եւ Յիսուս ամենայն գիւրութեամբ տաճարէն ելաւ եւ քաջուեցու կո՛մ
Ձիթեմեայ լեւը, կա՛մ Բեթանիա պիղը, իւր սովորական օթեւաններէն մէ-
կը, թէպէտ Աւետարանը յայտնի չի յիշեր:

Հ Ր Ե Շ Տ Ա Կ Ն Ե Ր

Ի՞նչ կը Ազանակէ Հրեշտակ:

— Հրեշտակ մեր լեզուին մէջ կը նշանակէ պատգամաբեր, դեսպան: Իսկ առաքելական թուղթի մէջ կ'ընտրուի.— 25^ր որ անոնք սպասաւոր հոգիներ (հոգիք հարկաւորք) են, եւ կը պիտուին անոնց համար, որ փրկութիւն պիտի փառանդեն (Եբր. Ա. 14):

Ուրեմն Հրեշտակներն ալ Հոգի են:

Ի՞նչէ՞ր զխոնձ որ հրեշտակներ կան:

— Սուրբ Գիրքէն, Բարբ Ժարգութիւնը կը հաստատայ անտեսանելի ոգիներու գոյութեան: Համալոյսը լի՛ է դաշտնիքներով եւ հողեկան աշխարհը խորհրդաւոր ու զարմանալի յօրինուածութիւն մը ունի: Հետեւաբար մենք լինք կրնոր տեսնել զանոնք, բայց անոնք այլևայլ կերտարանքներով կ'իրական մարդոց, ինչպէս կը կարգանք Սուրբ Գիրքի մէջ:

Աւետարանի պատմութեամ ո՞ր մասերում մէջ կը յիշուիմ հրեշտակներ:

— Ս. Կոյս Մարտի Հրեշտակէն ընդունեցու Փրկին մայր ըլլալու տեսիլը (Ղուկ. Ա. 26—38):

Յովհաննէս Մկրտչի ծննդեան պատմութեան սկիզբը (Ղուկ. Ա. 18—19):

Երուսաղիմի յարութեան պատմութեան մէջ (Մատթ. ԻԸ., Ղուկ. ԻԴ., Յովհ. Ի.):

Եբէ հրեշտակներ հոգի են, ինչո՞ւ համար ուրեմն քիււար մարդու կերպարանով կը Յիարարդուիմ:

— Ինչպէս որ Աստուած ժարդու կերպարանքով կը յայտնուի, Հրեշտակներ ալ թեւաւոր ժարդու կերպարանքով կը նկարագրուին, իբրիւ խորհրդանշան իրենց երազանաս սպասարութեան:

Մարդիկ փամոնակին ալ խորհրդանշանը չինո՞ծ են օղակի կամ թեւաւոր անիւի ձեւով: Բայց փամոնակը նիւթական րան չէ, Հետեւաբար ո՛չ անիւ ունի, ո՛չ թեւ:

Ասոնք սեւէ պաղափար, սեւէ հոգեկան կամ խնայական ըմբռնում շօշափելի եւ հասկնուի ընելու համար ստեղծուած կերպեր եւ միջոցներ են:

Յիսուս-Քրիստոս ի՞նչ ըսաւ հրեշտակներու մասին:

— «Ձեր՞ք եղէք, այս փոքրիկներէն մէկը շարհամարէ՛ք, որովհետեւ անոնց Հրեշտակ-

ները երկինքի մէջ միշտ կը տեսնեն Հօրս երեսը, որ երկինքն է» (Մատթ. ԺԸ. 10):

Պիտի տեսնէք երկինքը բացուած եւ Աստուծոյ Հրեշտակները, որոնք կ'ելլեն ու կ'իջնեն Որդւոյ Մարդոյ վրայ» (Յովհ. Ա. 51):

Առաքեալներու ատեն եւ վաղեմի եկեղեցւոյ մէջ Հրեշտակներ մեծ դեր կը կատարեն, այսինքն շատ մը յայտնութիւններու մէջ կ'առաջնորդեն, Աստուծոյ կամքը եւ պատգամները կը յայտնեն: Պետրոս եւ Պօղոս Առաքեալներու կեանքին եւ անոնց թուղթերուն մէջ Հրեշտակներուն պաշտօնն ու ծառայութիւնները ուշադրաւ են:

Հրեշտակները անում եւ քիւ ունի՞մ:

— Ոմանց անունները յիշուած են Սուրբ Գրոց մէջ. զոր օրինակ, Գարբէլ, Միքայէլ, Ռափայէլ, Անայէլ, Ուրիէլ, Գահլէլ, Բարաբէլ, Ագոնիէլ, Փանուէլ, իսկ իրենց թիւը «հազարք հազարաց եւ բիւրք բիւրոց» ըսուած է, այսինքն անթիւ ու անհամար:

Ի՞նչն է զանի կը բաժնուիմ հրեշտակներ:

— Սուրբ Հայրերու զեբեքուն մէջ երեք դասի բաժնուած են. իւրաքանչիւր դասի մէջ երեք աստիճանաւորմով, այսպէս.

Ա. Դաս.— Աթուք, Բերովքէք, Աերովքէք:

Բ. Դաս.— Տէրութիւնք, Զօրութիւնք, Իշխանութիւնք:

Գ. Դաս.— Պատութիւնք, Հրեշտակուպետք, Հրեշտակք:

Նոր կտակարանի մէջ ակնարկութիւններ կ'ան այս դասակարգութեանց մասին:

— Պօղոս Առաքեալ կ'ըսէ. «Ո՛ր Հրեշտակներ, ո՛ր իշխանութիւններ, ո՛ր ալ զօրութիւններ կրնան զատել մեզ Աստուծոյ սէրէն» (Հռով. Ը. 38):

Գարձեալ. «Աստուած մեռնելէն յարոյց Քրիստոսը, նոտեցուց իր ալ կողմէ՛ր երկինքի մէջ, թողր իշխանութեան եւ տիրութեան, զօրութեան եւ տէրութեան եւ ամէն անտել վրայ» (Եփես. Ա. 20—21):

Հայոց պատմութեան ալ հրեշտակներու մասին քան մը կը յիշուի:

— Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Արտաշատի Պոր Արթուրը նետուած մնաց 15 տարի. կը կարծուէր թէ ո՛ր Հոյսիւրի. բայց Տրդատ Թագաւորին քոյրը Ստրովիլուհա, կրպի մէջ հաստատի կ'ընդունի Հրեշտակէն, թէ ո՛րք է Ս. Գրիգոր եւ կը հանուի Պոր Արթուրէն:

Գարձեալ, սիլան տանգութեան մը համեմատ, Լուսաւորիչ իր բանաստեղծութեան

կրկար միջոցին, ամէն օր կ'ընդունէր իր պահապան Հրեշտակին այցելութիւնը, Համբարձման շորորդ օրը, Հրեշտակը չ'այցելեր բանտարկեալին եւ միւս օր երբ կը հարցնէ Հրեշտակին իր չ'աշուն պատճառը, Հրեշտակը սուբայտարութիւնը կու տայ.— Տէրն մեր երբ կրկինք համարձաւ, Հրեշտակներու իննիակ դասակարգութեան մէջ օր մը կեցու եւ դուարձացուց զանոնք: Իւրաքանչիւր դասակարգ ամէն տարի, իրեն եղած այցելութեան տարեդարձը կը տօնէ. արդ, կիրակի օրը մեր դասակարգի տարեդարձի օրն էր. որովհետեւ մեզի այցելած է Համարձման շորորդ օրը, ամբարտարութիւն ունէ՛նք, ասոր համար չեկայ:

Այս աւանդութիւնը կ'երգուի մեր եկեղեցւոյ մէջ Մեծահարաչ այս խորհուրդ շորտեանով, Զատիկ է. Կիրակին, որ կը կոչուի նոսի. Երկրորդ Ծաղիլագարդ կամ Մեծահարաչի Կիրակի, եւ որ Համբարձման Եւրիւ շորորդ օրն է:

Մեր Եկեղեցւոյ տօնակարգին մէջ Հրեշտակներուն ալ յատկացուած է տօնի օր մը, Խաչէն ետքը, Ը. շաբթուան Ծր. օրը:

Հրեշտակներու մասին ի՞նչ ծանօթութիւն կայ դեռ:

— Առաքեալը կ'ըսէ. «Աստուած չ'ինտիկ յանցաւոր Հրեշտակներուն, այլ խաւարի կ'պանջով տարտարու նետեց եւ պահել տուաւ զատուելու համար» (Բ. Պետր. Բ. 4):

«Եւ այն Հրեշտակները, որ չ'ապահան իրենց իշխանութիւնը, այլ թողուցին իրենց բնակութիւնը, մշտնջենաւոր կ'ապանջով պահեց զանոնք խաւարի մէջ՝ մեծ օրուան դատատանին» (Յուդա, 6):

Իսկ մեր Տէրը կ'ըսէ. «Անի՛ծեալներ, Հեռացէ՛ք ինձմէ, բացէ՛ք յարտանական կրակը, որ պատրաստուած է Սատանայի եւ անոր Հրեշտակներուն»:

Ուրեմն յանցաւոր հրեշտակներ ալ կան:

— Այո՛, Սուրբ Հայրերու կարծիքով Հրեշտակներուն յանցանքը եղած է Եպարտաքիւմ Աստուծոյ դէմ եւ պատժուած են ասոր համար: Առաքեալը երբ կը խօսի եպիսկոպոսի արժանիքներուն մասին, կ'ըսէ. «Նորահասաւ չըլլայ (թիկնածուն), սրպէտի հարտանալով չ'ինայ ստանալի զատուարտութեան մէջը» (Ա. Տիմ. Գ. 6):

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԻՆՏԱՐԱՆԷՆ
ԸՍՏ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ

(9.39-10.10)

- 39 Յիսուս ըսաւ. «Աշխարհ եկայ յայտնելու թէ որո՞նք են կոյրերը եւ որոնք՝ տեսողները. որպէսզի կոյրերը տեսնեն եւ անոնք որ կը տեսնեն՝ կուրնան»:
- 40 Փարիսեցիներէն ոմանք որոնք իր չուրջն էին, լսեցին ասիկա եւ հարցուցին. «Արդեօք մե՞նք ալ կոյր ենք»:
- 41 Յիսուս անոնց ստատասխանեց. «Եթէ կոյր ըլլայիք, մեզք պիտի չունենայիք. բայց քանի կ'ըսէք թէ կը տեսնէք, կը նշանակէ թէ ձեր մեղաւոր ըլլալը կը հաստատէք:
- 10.1 «Հաստատ գիտցէք, ան որ ոչխարներուն փարախը դռնէն չի մտներ, այլ ուրիշ տեղէ կը մտնի, անիկա գող է եւ աւազակ. իսկ ան որ դռնէն կը մտնէ, անիկա ոչխարներուն հովիւն է: Դռնապանը դուռը կը բանայ անոր եւ ոչխարները իր ձայնին կը հետեւին: Իրենց անուններով կը կանչէ իր ոչխարները եւ դուրս կը տանի դանոնք: Եւ երբ իր ոչխարները դուրս կը հանէ, ի՞նք կ'առաջնորդէ, եւ ոչխարները կը հետեւին իրեն, որովհետեւ իր ձայնը կը հանչան: Օտարին չեն հետեւեր. ընդհակառակը, կը փախչին անկէ, որովհետեւ օտարներուն ձայնը չեն ճանչնար»:
- 6 Յիսուս այս առտիը խօսեցաւ անոնց, սակայն անոնք չհասկեցան թէ ի՞նչ բնի կ'ուզէր իրենց: Ուստի Յիսուս կրկին ըսաւ անոնց. «Հաստատ գիտցէք, թէ ե՛ս եմ ոչխարներուն դուռը: Բոլոր անոնք որոնք ինձմէ առաջ եկան, դող էին եւ աւազակ. բայց ոչխարները անոնց չհետեւեցան: Ես եմ դուռը. ով որ ինձմէ անցնելով ներս մտնէ՝ պիտի փրկուի. պիտի մտնէ եւ ելլէ եւ ճարակ գտնէ: Գողը կու գայ միայն գողնալու, սպաննելու եւ փճացնելու. համար: Ես եկայ որպէսզի կեանք ունենան, եւ լեցուն կեանք ունենան»:

³⁹Jesus said, "For judgment I came into this world, that those who do not see may see, and that those who see may become blind."
⁴⁰Some of the Phari-sees near him heard this, and they said to him,

"Are we also blind?"
⁴¹Jesus said to them, "If you were blind, you would have no guilt; but now that you say, 'We see,' your guilt remains."

10 "Truly, truly, I say to you, he who does not enter the sheepfold by the door but climbs in by another way, that man is a thief and a robber;² but he who enters by the door is the shepherd of the sheep.³ To him the gatekeeper opens; the sheep hear his voice, and he calls his own sheep by name and leads them out.⁴ When he has brought out all his own, he goes before them, and the sheep follow him, for they know his voice.⁵ A stranger they will not follow, but they will flee from him, for they do not know the voice of strangers."
⁶This figure Jesus used with them, but they did not understand what he was saying to them.

⁷So Jesus again said to them, "Truly, truly, I say to you, I am the door of the sheep.⁸ All who came before me are thieves and robbers; but the sheep did not heed them.⁹ I am the door; if any one enters by me, he will be saved, and will go in and out and find pasture.¹⁰ The thief comes only to steal and kill and destroy; I came that they may have life, and have it abundantly."

Յիսուս իւր վարդապետութիւնները եւ Փարիսեցիներու յանդիմանութիւնները նորէն կը սկսի, բժշկեալ կոյրին հետ ունեցած հանդիպումէն ետքը, ըսել է թէ Յիսուս շատ ջիշ ատեն քաջուկեալ կոյրին բժշկութեան վրայ, որովհետեւ եղերութեան հարցաքննութիւնը եւ հրաշքին ստուգութիւնը ժողովուրդին վրայ շուտ ազատութիւն զործեցին, Փարիսեցիներ պարտաւորուեցան լսել, եւ Յիսուս համարձակ սկսաւ յանդիմանել անոնց ընթացքը:

Նոր քարոզութեան բնուանը այսպէս կը գնէ Յովհաննէս Աւետարանիչը: Ի դաստատանս եկի յաշխարհս յայտ, զի որ ոչն անսամեմ՝ սեփեցն, եւ ոչ անսամեմն՝ կուրացիմ: Տեսնելու եւ շտեմելու հակադրութիւնը յայտնուեցաւ կոյրին բժշկութեան կատարելէ, բայց ստուժը նիթակուն չէ, այլ անսամեմն եւ հողեկան, եւ ժարմոյ տեսութեան օրինակը՝ միտքի եւ հողի անսամեմիւր բացատրելու համար զործածուած է: Իսկ դաստատանը զոր Յիսուս եկած է կատարել, իւրաքանչիւր անձի իւր արժանիքին համեմատ վարձք կամ պատիւ ընդունելն է: Յիսուսի ուշիարհ եկած ըլլալը եւ Յիսուսի քարոզութիւնները պատճառ պիտի ըլլան անոնց հաւանելուն եւ օգտուելուն, եւ սրբիչներու հակառակելուն եւ վնասուելուն. անոնք որ իրենց կարողութեան եւ պիտութեան վրայ յաւանելով ճշմարտութիւնը պիտի չընդունին, իրօք ճշմարտութենէ պիտի պիտուին, ճշմարտութեան լոյսը պիտի չտեսնեն, եւ կոյրերու նման լոյսէն զրկուած պիտի մնան: Այս է շտեմողներու աչքին բացուիլը եւ տեսնողներու աչքին կուրծուիլը, վտարներու թափանցումը, բժշկեալ կոյրին պարտաւորէն աւանում, եւ Փարիսեցիներու հակառակութեան պատշտեցուցումը:

Փարիսեցիներու համար պատուը չէր հասնալ թէ Յիսուսի ուղիորդութիւնը իրենց համար է. դուք Յիսուս աւելի յայտնաբերալ խօսքերով ալ ընդդայնեց իւր միտքը, եւ աւետարանիչը անփոփոխով հասոյց մեղի: Փարիսեցիներ Յիսուսի կ՞ուտ անհարկներուն հանդէպ կարեմն յաւազոյն սեփեցան եւ չիմանալու դարեւ, բայց երբեմն ալ ուղղակի ընդգրկմաբառութեամբ պատասխանել սկսած են: Այս վերջին կերպով կը վարուին այս անգամ, եւ Յիսուսի վրայ յարձակելու ձեռով կ'ըսեն. «Ի՞նչպէս կրնա մեզ կոյրերու նմանցնել, մենք օրինաց վարդապետներ ենք, մենք ամէն բան զիտացու ենք, ճշմարտութիւնը հասկցող եւ ստիպեցնող ենք. ի՞նչ յանդիմանութեամբ մեզ աչքս կոյրերու կը նմանցնես»: Յիսուսի լսածը ջիշ մը տարբեր էր, կայր է՛, տգէտ է՛ չէր լսած, բայց իրենց իմանալ չուզելը կարութեան նմանցուցած էր, բո՛ւր ազելով՝ որ բոլոր իրենց պիտութեամբ կամուար տղաներ կը մնան: Փարիսեցիք թերեւս յուսացին որ Յիսուս աւանտար արդաներ կը մնան: Փարիսեցիք թերեւս յուսացին որ Յիսուս աւանտար իմ փոխարէն խօսքը փոխի եւ իրենք արդարանային ժողովուրդին տոբիւ, մինչ ընդհակառակն Յիսուս ստիպ կ'առնէ խօսքը աւելի եւս ծանրացնելու: «Նրանի՛ թէ, կ'ըսէ, կոյրեր ըլլայիք, իսկ զի շտեմելիդ մեղի յանցանք չէր սեպուեր, մինչ բաց աչքերով շտեմելիդ մեղի յանցանք է, որովհետեւ կամային աշուքիդ յայտն զէմ փակել ըսել է»: Խօսքը փոխարեւորութենէ մերկացնելով՝ Յիսուս ըսել կ'ուզէ. «Նրանի՛ թէ տղաներ ըլլայիք, օրէնք ու ժարդարեութիւն չլիանայիք, որովհետեւ տղիտութեան չքմեղանքով կարդարանայիք. մինչ հիմա որ ձեր բերնով կը խոստովանիք թէ տղաներ չէք, սրկնք ու ժարդարեութիւն զիտացուներ էք, քանի որ օրէնք ու ժարդարեք իմ քարոզութիւններու կը հաստատեն, եւ դուք չէք յօժարիք իմ քարոզութիւններու ընդունիլ, սրեմն կամային ճշմարտութիւնը մերժողիք եւ յաւանութեամբ ճշմարտութեան հակառակու ըլլալիդ կը հաստատէք, ձեր բերնով ձեր յանցանքը վճարած կ'ըլլաք»:

Յիսուս Փարիսեցիներն և քրիստոնյանքը առնելի յառանջ զԵրուսաղիմ յարտաբերելու, և իւր աշխարհը դարձնելու և ուշխարհի մէջ ըրած գործին ճշմարիտ նորաստեղծ ճիշդ կերպով իմացնելու համար, սկսած խօսքը կը շարունակէ, ճշմարիտ հովիւի, ուշխարհի և արիւ, արթուն, յարի, քաջ հովիւի օրինակովը: Աւետարանիչը Յիսուսի գործածած օրինակը ստակ կ'անուանի: Չայս առակ առայն նոցա Յիսուս թայց ստակ անունը սոյստեղ ընդարձակ խնայալով ասնում է: Աւելի սեղմ իմաստով ասակ կը կոչուի կենդանեաց և բոսայ աշխարհէն անուանած երեւոյթարեան գործողութիւն մը, ինչպէս են կոչուողք հոս Յիւրի երեւոյթարեան պատմութեանը: Այսպիսի աստեղանկեր շատ անգամ կ'անուանին նաեւ ժողովուրդին ենթադրական գործողութիւնները, զոր օրինակ կրթութիւնը գրածին կամ կրթութիւնը ուշխարհին ծանօթ ասակները: Իսկ այստեղ պարզապէս նմանութեան հիմամբ փոխանակուած թայստարութիւն է, որ գրականական անունով այլաբանութիւն կը կոչուի, հովիւ թակով իմանալ աստեղանայ, և այլն: Այստեղութիւնները մեկնելու համար պէտք է իւրաքանչիւր անձի կամ իրի կամ գործի համարտարտաբանող անձն ու իրը և գործը ճշգրիտ, հստակները պատահականներէն զտակ, և հստակներուն վրայ հիմնաւորով զուգել իմացնել ուղուած ճշմարտութիւնը, Յիսուսի խօսած սոյստարանութեան մէջ կը յիշուին հովիւ, գոնարան, գառ, վարձկան, ուշխար, գառ, դուռ, և այլն, թայց Յիսուսի խօսքերը սկիզբէն վերջ միակտար և միանայ սոյստարանութիւն մը չեն որ իւրաքանչիւր օրինակի հանգէպ տարբեր թան մը պատշաճեցնենք, և միայն հովիւի օրինակը Յիսուսի պահենք: այլ ընդհանրական Յիսուսի խօսքերը տարբեր մտակրու մէջ տարբեր գործածանկեր ունին, զուցէ և տարբեր պարտապաններու մէջ տարբեր սնով եղած խօսքեր են, զորս աւետարանիչը իրարու մտանցնելով՝ քարոզութեան մը մեկն զիստած է:

Յիսուսի սոյստարանութեան կամ ասակին իմաստը հասկնալու համար ալ՝ պէտք է նախապէս դնել հոգեւորութեան պարտապանները: Հովիւն՝ Յիսուսի իմաստով՝ ուշխարհներու բուն տէրն ու արածարն է միանգամայն: Հովիւն տարբեր է վարձկանը, որ սերիչին ուշխարհները կ'արածէ: Աշխարհները զիստակն է բուն ժողովուրդներն իրան պատմուելէն ետքը, երեւոյթին կը հաստատեն և վարձիկի մէջ կը գիշերեն: Թայց նոյն վարձիկին մէջ գոնարան հովիւներ իրենց ուշխարհները միասեղ կը գտնեն զիստակները, իրարու օգնութեամբ սեղի զիստե պատարաններու համար իրենց ուշխարհները: Փարսիք մէկ գոն մը ունի, սակից կը մտնեն ու կ'ելեն թէ՛ հովիւները և թէ՛ ուշխարհները: Ղուսը զիստար հովիւի իշխանութեանը ներքեւ է, և միւս հովիւները, սոյստե ուշխարհները խոսն կը գիշերեն, զիստար հովիւի վարձկաններն են: Երբոր այս հովիւներէն մէկը կամ միւսը կ'ուզէ մտնել ու ելլել, զիստար հովիւը զուսը կը բանայ անոնց: Թայց երբ ասոր մը կու գայ՝ անոր մտաք շխար: Օտարները, որ ուշխարհները գործարու համար եկած են, զուսնէն շիրտով անցնել, վարձիկին շրջապար վերելակիւմ ներս մտնել կը շատան: Աստուտան իւրաքանչիւր արածող հովիւ կը սկիւ իւր ուշխարհներուն ճայն տալ, ուշխարհներ իրենց հովիւին ճայնը կը ճանչնան, հովիւն ալ իւր ուշխարհները կը ճանչնայ, գրան տաճեւը կը կենայ, կը նայի, կը համրէ, երբոր իւր ուշխարհները կ'ամբողջանան, առջեւին կ'իջնայ և արածուր կը ասակ: Երբ ուշխարհներուն արածութեան տակն, յանկարծ գառ մը շարձակէ հարը զրուելու և ուշխարհներին յափշտակելու համար, լու և միւր հովիւը գայլին կուսէն կ'երթայ, իր անձին վտանգն ու աչքը կ'առնէ, մինչեւ որ ուշխարհը ըստին բերնէն տարակ: Իսկ այն հովիւը, որ վտա վարձկան մըն է, բասին աղիւ իմաստով, ոչ թէ ուշխարտութեան արդար վարձքը բնորոշող, այլ իր վարձքը և իր շահը միայն մտածող, չաղեր աւելի նեղութիւն յանձն ստանալ և տեղէն շիրերար, և գայլն ալ գիւրա իւր յափշտակած ուշխարհը կը ասակ: Աստեղ են հովիւտեան գործունէութեան պարտապանները, զորս Յիսուս կը պատշաճեցնի իւր պաշտանին ու նպատակին և իւր հոտեւորներուն և ճշտեւորներուն վրայ: Անտարակայս է թէ բուն հովիւը ինքն Յիսուս է, թէպէտ ամենք բուն հովիւի անձնուարութիւնը երկնաւոր Հօր վրայ ապեցնել մեկնել: սոկայն Աւետարանին շարժար չի գար, քանի որ ինքն Յիսուս միանգամ և երկիցս յայտնապէս բաժն է ի վերջոյ: Ես եմ հալիւմ քաջ: Թայց Յիսուս միայն բուն հովիւի կերպարանը չի տար իրեն, այլ սոյստարանութեան կարգին շիշուած զուսն ալ, զանտարանն ալ ինքն է: և այս՝ օրինակին անշարժարութիւն չի բերեր, քանի որ վարձիկի գառին տէրն ու իշխողը և հսկողը միանոյն բուն հովիւն է, և այսպէս գործն ու գործին ու գործողը նոյնպէս ըլլալու մեկը կ'առնեն, և այս ալ հոտարական և գրականական մեկնութեան մէջ իրար գործածական է: Այժմ աւելի մտնի Յիսուսի խօսածը զիննք:

«Առաջագրք, կրթիչ Յիսուս, երբ կը տեսնէք մէկը որ գտնուի չի մանկը փորձելը, այլ պատերազմ փրկելն գործունի կերպով սպասուելով կը մանկ կամ կ'իջի փորձելն, նա ստուգիլ յաղիւստիւնը զոչ մըն է, որովհետեւ եթէ իրաւունք հասի մը ըլլար, փարսիին զոտը պահպանող բուն հասիւր անոր կը բանար իւր գուսը, զիտնալով թէ օտար մէկը չէ: Ի՞նչպէ՞ք ատա մարդարեւներն են այդ օտարները, սրբ օտար են Երկնից Արքայութեան փորձիին համար, եւ չէին կրէր երկնաւոր աստղման նշանները: Յիսուս կ'ըսէ թէ անոնք ընդունելի չէին, վասն զի աշխատեցան զօրոշի մանկէ փարսիւր, որ բանաւոր ոչխարները զօրնան եւ մարտեցնեն, բայց ոչխարներ անոնց պիտի չհետեւէին: Ինչչափ ալ՝ շունացին անոնք իրենց մոլորութեանց խօսքերով այդ բանաւոր ոչխարները կոչել, ոչխարներ անոնց մայրը չճանչցան, անոնց չհետեւեցան: Երբոր ճշմարիտ հասիւր մայր կու տայ, ճշմարիտ հետեւողներ կը ճանչնան իւր մայրը, կը հետեւին անոր մայրին, փարսիւն

կ'իջեն եւ տրամուկը կ'երթան մարտը եւ ընտիր արօտներու մէջ, ուր բարի հասիւրը զիրենք կը սանի եւ առեւտրին ինկած կ'ստացորդէ: Յիսուս կ'ուզէր բացատրել թէ ինչո՞ւ մարտաբող աւելի իւր մայրին կը լսէ, քան թէ ուրա մարդարեւներուն եւ սուտ վարդապետներուն. սրովհետեւ ինքն ճշմարիտ հասիւր է, իսկ անոնք օտար գողեր են, թէպէտեւ ինքզինքնին մարտաբողի պիտակը կամ հասիւրներ գողցնել կ'ուզեն: Յիսուս շատ բան կ'ուզէր իմացնել իւր քարտուքեանց զստմ յաջողութենէն՝ անոնց ճշմարտութիւնը կ'ուզէր հաստատել, եւ Փարսիացիներու հակառակութեանց անիրաւ եւ անխմտազոր ճիշտը կ'ուզէր հասկնել, բայց անոնք այս կէտերու իմաստին չէին թարմացիր:

Երբոր Յիսուս կը տեսնէր որ շիտաւոր կը նային, եւ իր խոստին խորհուրդը չին իմանար, կ'ուզէ քիչ մը աւելի պարզարանել իւր խօսքը, եւ աւելի բացատրու հասկնել իւր միտքը: «Այս զիտե՞ք, կ'ըսէ, փարսիւր զուսն ալ ես եմ, եւ ինձմէլ զստ ճշմարիտ մարդարէ ու ճշմարիտ վարդապետ չիտ: Գիտե՞մ որ այս կերպարանքով ինձմէլ ասա՞լ սրբներ ալ երեւցան, բայց յաջողութիւն չունեցան, ժողովուրդը անոնց չհաւատաց ու չհետեւեցու, սրովհետեւ բուն զուսն ու ճշմարիտ հասիւր չէին, եւ մարտաբողն ալ անոնց մայրին մտիկ չբրտ, քանի որ երկնից Արքայութեան փորձիին ճշմարիտ գուսը ես եմ, ինձմէլ պէտք է անցնիք, որ մտած առեւտրի ապրտնայ կեանք եւ երամ առեւտրի առաջ սնունդ գտնէք: Գողերը ո՞չ կեանք եւ ոչ առաջ սնունդ ասլ կը հոգան, այլ միայն գողաւոր եւ յարշտակերու, սղաններու եւ յարսիւր համար կու գան, իրենց օգուտը կը մտածեն, ոչխարներուն վտանգն ու վիտուր չեն հոգար. մինչ ընդհակառակն յայտը իմ նպատակն է, որ ոչխարները անոնին ու սպրին ու աւելի լաւ կեանք ունենան: Յիսուս սուտ մարդարեւներուն սինարկերով, կ'ուզէ յիշեցնել իրմէլ ասա՞լ իրր անկալիւս Մեսիա ասիւն նկատուցները:

Գտնութիւնը կը յիշէ Թեղոս մը եւ Յուդոս մը, սրբ Յիսուսէլ յատմ ինքզինքնին Մեսիա-Քրիստոս հաշակեցին. Յիսուսէլ ետքն ալ անանկներ պահա չեղան, բայց չբախտեցան, սրովհետեւ Սուտ-Քրիստոսներ էին: Բայց նոյնիսկ այս Սուտ-Քրիստոսներու երեւումները կը հանտասին թէ ընդհանոր ըմբռնեան մէջ Մեսիայի գտնուան ժամանակը հասած էր, եւ ինքզինքնին Մ. Գրոց հմուտ մարդարիտ կարծող Գողներն ու Փարսիացիներ՝ Յիսուսի մեծարութիւնը պէտք էր գիտաւ իմանային:

Յիսուս կը շարունակէ. «Ես եմ հասիւր Լոյ: Արի ու բարի ու ճշմարիտ հասիւր ես եմ, եւ զիտաւոր նշան մըն ալ ձեզի, ճշմարիտ հասիւր աւելի ոչխարները կը հարտը քան իւր անձը, եւ իւր անձն ալ գտնուի կը դնէ՝ երբ գուցէ մը ոչխարներուն վրայ կը յարձակէ: Ասոր հակառակն է գործկան հասիւրը՝ բառին ստեղ իմաստով. գուցէ անտոմին պէս իր անձը աղահասիւրու կը նայի ոչխարները կը մտածայ, կը թողու ու կը փախչի, եւ գուցէն ալ համարձակ ոչխարները կը ցրտէ, եւ քանիները կը յարշտակէ: Վարձկանը, սպրին իր շունին հետեւն եղող հասիւր, ոչխարներուն վրայ հոգ չ'ունենար, վասն զի իւրը չեն եւ գտար իրեն չի գտիր: Ընդհակառակն է բուն հասիւր, որ ոչխարներուն տէրն է, եւ գտար իրը կ'ըլլայ: Այս կատրին մէջ բացատրութիւնը կը փոխուի, հասիւրն ու զողին տեղ կը յիշուին հասիւրն ու գարձկանը: Գողերը Սուտ-Քրիստոսներն էին, իսկ գտա մարդկանները Սուտ-Վարդապետներն են՝ Գողներն ու Փարսիացիները, որանք ժողովուրդը հասիւր կը ձեռնարկեն, բայց չեն պաշտպաներ. աւելի մարտաբողին կաթէն ու բարձկն կ'ուզեն օգտուի, եւ ոչ թէ ժողովուրդին օգուտն ու աղէկութիւնը հոգայ:

Յիսուսը հը շարունակէ, եւ ոչխարներուն համար իւր անձը մտանդելու յիշատակութիւնը ըրած ըլլալով, փրկագործութեան խորհուրդը հը բացատրէ. «Եւ եմ հովիւն քաղ, հը կրկնէ, Յիսուս, որ իմ ոչխարներս հը ճանչնամ եւ իմ ոչխարներէս հը ճանչցուիմ. եւ ինչպէս երկնասը Հայրը զիս հը ճանչնայ, եւ ոչ իմ երկնասը Հայրը հը ճանչնամ, գիտեմ անոր կամքը, հը կրտարեմ անոր հրամանը, իմ կեանքս ալ պիտի զոհեմ, որ ժողովուրդներ չօղկուարագէս փրկուի, եւ ասոր համար է՝ որ Երկնասը Հայրն ալ զիս հը սիրէ: Բայց երբ իմ կեանքս հը զոհեմ, մի՛ կարծէք թէ պիտի կորսուիմ, այլ գիտցէք որ նորէն զայն պիտի ստանամ: Եւրկին կամքը չէ որ բռնութեամբ իմ կեանքս հը վերցնէ, այլ ես եմ որ յօժարակամ զայն հը զոհեմ: Ես իշխանութիւն ունիմ իմ կեանքս զերանարագէս. հը մենիմ, բայց նորէն հը վերահենդանանամ. ես եմ մահը յոճն ստանալը, եւ ես եմ մահը ջնջողը: Երկնասը Հոր կամքն ալ ոչս է, իմ կրտարած դարձն ալ ոչս է, փրկագործութեան խորհուրդն է ոչս»: Յիսուսի խօսքերը շատ խորհրդաւոր կին. նա իւր մեծաշուքեան եւ փրկագործ մահուն եւ կենդանարար յարութեան ջոտադրականը հը խօսէր սովորի կերպով, եւ յայտէր հարիւր այլ կրկնող մասին համար ալ նոյն շատերալ վիճակը սենէին, ինչ որ աստիճան մասին համար յիշեց աւետարանիչը. Այ գիտէին թէ գի՛նջ էր այլ խօսէրն ընդ հոսս:

Յիսուսի խօսքերուն մէջ տկնարի մըն ալ կայ Հեթանոսաց կոչման մրայ, զոր ասանձին նկատի առնելու համար յետոճկեցինք: Յիսուս ըսած է. «Եւս. այլ եւս ոչխարք եմ իմ, որ ոչ եմ յայտ գաւրէ, եւ զայնս եւս պարս է ինձ անել աշոր, եւ անպի խնււմ յախցեմ, եւ եղիցիմ մի հօտ եւ մի հովիւ: Այստեղ յիշուած Աշխարաց գաւիթը, Խորտչէն փարսին է, Հրէից աստուածամանօթ փոլոմարդն է, որուն անձնիցը եւ փրկագործ հովիւն է Մեծիայն, իսկ այս փարսիէն զուրս եղայները Հեթանոսներն են, ճամբիս Աստուած ճանչցող եւ կրտարող պաշտող փոլոմարդներ: Մեծիայն միայն Հրէաներուն համար պիտի զոսայ, Հեթանոսներն ալ պիտի կոչէ եւ պիտի փրկէ. աչք նորասակին հը զիմէ Յիսուս, որ խստապեալ Մեծիայն-Յրիսուսն է: Իւր փրկագործութիւնը հեթանոսներու մրայ ալ պիտի ստրամուի, եւ իւր փարստողտութիւնը հեթանոսներու ալ պիտի քարոզուի, այնպէս որ այնու Հրէի ու Հեթանոսի տարբերութիւնը պիտի չմնայ. ամէնքը նոյն հաստաքով մրայած՝ մէկ փարսի միակ հօտը պիտի կազմեն, եւ Յիսուս պիտի ըլլայ ստեճուն միակ հովիւր. Մի հօտ եւ մի հովիւ:

Հեթանոսներու կոչումը հրէական մտայարծութիւնը վերաւորող տկնարի մըն էր, եւ Յիսուս քանիցս այր կետը շղագերով հանդերձ, չէ ուզած զայն կրկարորէն բողոտարել, թերեւս շուղելով Հրէաներուն նոր խնդրայ նիւթ պատրաստել: Սակայն ճամարտութիւնն ալ երբեք յոճ չէ, եւ բացաշտաբայց համառօտ կերպով բողոտարած է միշտ Հեթանոսաց կոչման խորհուրդը: Հասիճէական կաթիլի եկեղեցւոյ աշմեան վարդապետներ՝ Սի հօտ եւ մի հովիւ խօսքը այնպէս հը մեկնեն, իբր թէ Յիսուս ըսած ըլլար, թէ ըստ քրիստոնէսներ մի հօտ են եւ Պետրոս միակ անանց հովիւն է, եւ Պետրոսի իրաւունքն ալ Հասիճէոյ որպիսուն սեփական է: Յիսուսի աչս խօսքերուն մէջ, ինչպէս որ Աւետարանին մէջ հը կարդանք, եւ ինչպէս բողոտարեցինք, հովիւ կոչումը միայն եւ միայն Յիսուսի արուած է եւ ոչ ուրիշի մը, Յիսուսի կրկին եւ կրկին իս եմ հովիւն յայտարարէլէն ետքը, Հովիւր Պետրոսն է ըսելը, Յիսուսի վարդապետութեան հակառակ եւ Յիսուսի մրայրէն բոլորովին զուրս խնատա մըն է:

Եջ. Խ. օր Յինանց: Համբարձումն Տեառն
մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: ՂԿ 18.1-14:
Գործ 1.1-14: Մտ 28.16-20: Մտ 19.1-15: Մր
10.13-27:

ՅԻՍՈՒՍԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԸ

(ՄԱՐԿ. Ժ.Ձ. 19-20: ՂԱԿ. ԽԾ. 60-53: ԳՈՐԾԳ. Ա. 9-12)

Ա.— Թառութեան միմյեւ Համբարձում սե-
ղի ունեցած դեպքեր:

Յիսուսի համբարձումը տեղի ունեցաւ իր
յարութենէն քառասուն օր ետքը: Այս քա-
ռասուն օրերու ընթացքին կտրեւոր դէպքեր
չպատահեցան, բացի Յիսուսի ալ և ալ տ-
ւերթներով երեւումէն:

Այս քառասներեւոյ շրջանին առաջին
չարթուան միջոցին Յիսուս երեւցաւ իրեննե-
րուն Երուսաղէմի մէջ: Ահա Յիսուսի երե-
ւումները մաւ շորս շարաթ պատահեցան Գա-
լիլիոյ մէջ ալ և ալ կերպերով: Այս ասթիւ
էր սր տեղի ունեցաւ վերջին հրաշալի ձկնոր-
սութիւնը Տրտրիոյ ձովուն եղերքը՝ ուր Յի-
սուս Պետրոսին ուղղեց երեք տնգամ միեւ-
նոյն հարցումը, ըսելով՝ «Սիմոն, Յովնանի
որդին, զիս կը սիրե՞ս: Ասով Յիսուս կրկն-
եց կաւ սար Պետրոսի ապաշխարութիւնը իր
երեք ուրացումներուն համար: Ապա համբար-
ձումէն առաջ, վերջին շարթուն մէջ, Յիսու-
սի երեւումները պատահեցան գարձուղ Երու-
սաղէմի մէջ, ուրկէ նուաւ համբարձաւ եր-
կնեք:

Բ.— Համբարձումն առթիւ Յիսուսի վերջին
պատգամներ:

Յիսուս իր երկրաւոր առաքելութիւնը
լրացուցած, երկինք համբարձումէ առաջ, ա-
ռաքելաներուն յանձնեց իր սկսած գործը:

Պատուիրեց անոնց սր Երուսաղէմ մնալ
ու սպասել իրենց համար խոստացուած միւր-
թարիչ Ս. Հոգիին, որպէս զի ներշնչուին,
նորոգուին և զօրութիւն ստանան: Ապա քա-
րողին բարբ ազդերուն, Երուսաղէմ քաղա-
քէն սկսեալ և իրեն համար վրաններ ըլլան
ամէնուրեք, ուր սր ասին Սասաձոյ ար-
քայաթեան աշտիւրը:

Գ.— Համբարձումն Սկաւաքութիւնը:

Երբ Յիսուս իր վերջին խօսքերը լինցուց,
Զիթենեայ լիւրն գազաթիւր հլաւ, և իր ձու-
քերը վեր բարձրացնելով օրհնեց իր աշա-
կերաները և ապա համբարձաւ երկինք, և
ամպ մը զանիկա ծածկեց անոնց աչքերէն:

Յիսուսի աշակերտները ձիթենեայ լիւրնէն
վար իջան, Երուսաղէմ գարձուն և մասն
վերնաստան, և հոն կ'ազօթէին ամէն օր միա-
բանութեամբ, ստանմէկ աշակերտներ, Յի-
սուսի մայրը Մարիամ, ուրիշ աշակերտու-
հիներ և հետեւողներ:

Դ.— Համբարձումն ու Յիսուսի երկուօր
գալուստը:

Երբ Յիսուս համբարձաւ, աշակերտները
իրենց աչքերը դէպի երկինք յռած կը նա-
շին տակաւին, և ահա երկու հրեշտակներ
երեւցան անոնց և ըսին. «Ով Գալիլիոցի
մարդիկ, ինչո՞ւ կայնեք գէտի երկինք կը
նայեք: Այս Յիսուսը որ ձեզմէ երկինք համ-
բարձաւ, այսպէս ալ պիտի գայ, ինչպէս
տեսաք անոր երկինք երթալը» (Գործք Ա.
10-11):

Հրեշտակները այս խօսքերով Յիսուսի
երկրորդ գալուստին կ'ակնարկէին: Յիսուսի
առաջին գալուստը մարդաց փրկութեան ճամ-
բայ պատրաստելու նպատակաւ էր, իսկ աշ-
խարհի վախճանին՝ երկրորդ գալուստը վերջին
գառաւտանի համար պիտի ըլլայ:

Ե.— Եզրակացութիւն:

1. Յիսուս յռատհասութեան մասնուած
աշակերտները քաջակերելու գիտումով երեւ-
ցաւ անոնց գանազան առիթներով: Այսօր եւս
Յիսուսի ներկայութիւնը կը զգան ամէն ա-
նոնք՝ որոնք կը հաւատան և կը հետեւին ա-
նոր:

2. Յիսուս իր վերջին պատուէրին մէջ
չէշտեց աշակերտներուն՝ Աւետարանի քարո-
ղութեան կտրուկութիւնը: Աւետարանի քրիստո-
նէական եկեղեցւոյ աւագ պարտականութիւնն
է Աւետարանը քարոզել և ռեսուցանել ամէ-
նուրեք:

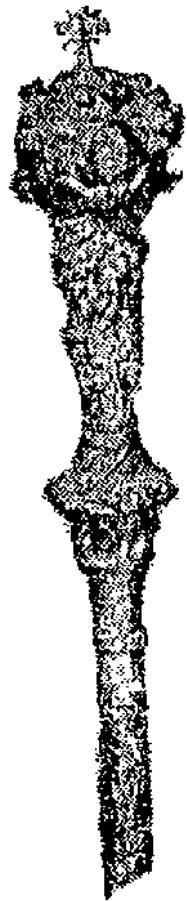
3. Յիսուս թէւ. երկինք համբարձաւ
բայց իր հոգիով ներկայ է ամէն տեղ մոր-
դոց մէջ, երբ իր անունով իրարու քով գան
անոնք:

4. Եթէ մէկը օգտուած չէ Յիսուսի ա-
ռաջին գալուստէն, երկրորդ գալուստը անոր
յաւիտենական դատապարտութիւն միայն կը
ըրէ:

Շք. ԽԲ. օր Յիմնաց: 24 18.35--19.28:
Գրծ 22.30--23.11: Ա. ՅԿ 5.1-12: ՅԿ 11.55-
-12.11: Մտ 20.17-28: Մր 10.33-45:

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐԲԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՉ

Դիտել տուած էինք վերադոյն (էջ 19) թէ Ս. Գիրքը Հայ եկեղեցւոյ մէջ ասորերէն և յունարէն կը կարգացուէր՝ հայերէն աչբուքենքի վիւտէն յառաջ. սրբակեանս հայերէն լեզու կար, բայց հայերէն գիր չկար: Հայ վարդապետներ եկեղեցւոյ մէջ կարգացուած կը տարները կը վերածէին հայերէնի, և ասիկա տաժանելի աշխատանք մը եղած էր թէ՛ ընթերցողներու և թէ՛ ունկնդիր ժողովուրդի համար:

Ս. Մահակ և Ս. Մեղրոս, Հայոց Վրաստանի թագաւորին հովանաւորութեամբ, յաջողեցան վերջապէս դանել հայերէն աչբուքենքը (395-416) և ձեռնարկեցին Ս. Գիրքը թարգմանել հայերէնի, ամէնէն յառաջ ձեռք առնելով եկեղեցւոյ մէջ կարգացուած կտորները:

Իսկ 432էն, այսինքն եփեսոսի ժողովէն յետոյ, երբ իրենց աշակերանները, սրբ Քիւրմուզիոն գրիւած էին, թէ՛ զօրացնելու իրենց յունարէնը և թէ՛ հայերէնի թարգմանելու Ս. Հարց դործերը, վերադարձան Հայաստան, իրենց հետ բերելով Ս. Գիրքի Նոթանանից թարգմանութեան ընտիր օրինակ մը, ասոր համեմատ սրբագրուեցան նախապէս

թարգմանուած կտորները և մնացեալներն ալ թարգմանուեցան, միշտ ըստ ՆՕԹԱՆԱՍՆԻԹ և ամբողջ Ս. Գիրքը, Ծննդոց Գիրքէն մինչեւ Յովհաննու Յայանութիւնը, հայացու և սկստաւ տարածուիլ հայ ժողովուրդին մէջ:

Հայ ժողովուրդի մէջ շուտով տարածուեցաւ Հայերէն Սուրբ Գիրքը, մանաւանդ Նոր Կտակարանը: Ամբողջական Սուրբ Գիրքի հայերէն հատուցն ձեռագիրները չեն հասած մեզի. միայն 12րդ դարէն կան հազուապէս օրինակներ. իսկ 2օրս Աւետարանի հատուցն ձեռագիրներէն 2 հատ հասած են մեզի Զրգէն մնացած:

Հայ Պատմագիր մը, Ստեփանոս Օրբելեան (1304) կ'ըսէ թէ Միւնիաց նահանգին մէջ, սրուն Արքեպիսկոպոսն էր ինք, 10,000 օրինակ Սուրբ Գիրքի համար, անշուշտ մեծ մասամբ Նոր Կտակարան:

Մր 10.46--11.11:

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆԷՆ
ԸՍՏ ՅՈՎԼԱՆՆԷՍԻ
(12. 12-23)

12 Յաջորդ օր Ժողովուրդի մեծ բազմութիւն մը, որ
զատկի տօնին առիթով Երուսաղէմ եկած էր, երբ ըսեց

13 թէ Յիսուս Երուսաղէմ կու գայ, արժանեմի ճիւղեր
տառու եւ Յիսուսը գիմուսրելու ելաւ, բարձրաձայն ու-
ղաղակելով.
"Ռվսանճա",
օրինեալ ըլլայ ան որ կու գայ Տիրոջ անունով,
Խարայկլի Բագաւորը":

14 Յիսուս է: մը գտնելով նստաւ անօր վրայ, ինչ-
պէս որ Սուրբ Գիրքերուն մէջ գրուած է.

15 "Մի՛ վախճար, ո՛վ երուսաղէմ, Սիոնի՛ աղջիկ,
որովհետեւ Բագաւորդ քեզի կու գայ
իշու մը աւանակին վրայ նստած":

16 Յիսուսի աշակերտները այս բոլորը չճանչցան
տանին, յայտ երբ Յիսուս փառաւորուեցաւ՝ այն ա-
տեն յիշեցին թէ այս կատարուածները Յիսուսի Հա-
մար գրուած էին եւ իրենք այլ գրուածն էր որ կատա-
րեցին: Բայտն ալ կը վկայէին թէ Յիսուս Ղազարոսը
կանչեց զերեզմանէն եւ զայն մեռելներէն յարուցանեց:

17 Այս իսկ պատճառով Երուսաղէմ գտնուողները բոլորն
ալ զինք գիմուսրելու ելան, որովհետեւ լսած էին թէ
18 ի՛նչպէս ան յարութեան հրաշքը դարձած էր: Իսկ փա-
րիսեցիները իրարու կ'ըսէին. «Կր տեսնե՞ք որ բան մըն
ալ չենք կրնար ընել. ահա ամբողջ աշխարհը իրեն կը
հետեւի»:

19 Տօնին առիթով կարգ մը յօյներ ալ եկած էին Ե-
րուսաղէմ՝ Աստուծոյ երկրպարելու: Անոնք մօտեցան
Փիլիպպոսի, որ Գալիլայի Բեթսայիզա քաղաքէն էր,
եւ աղաչելով թին. «Տէ՛ր, կ'ուզենք Յիսուսը տեսնել»:

20 Փիլիպպոս եկաւ Անդրէասին ըսաւ եւ երկուքը միասին
21 Յիսուսի ներկայացուցին անոնց խնդրանքը: Յիսուս
պատասխանեց. «Ահա մարդու Որդիին փառաւորուելու
ժամը հասաւ»:

12 The next day a great crowd who
had come to the feast heard that Jesus
was coming to Jerusalem. 13 So they
took branches of palm trees and went
out to meet him, crying, "Hosanna!
Blessed is he who comes in the name
of the Lord, even the King of Israel!"
14 And Jesus found a young ass and sat
upon it; as it is written,
15 "Fear not, daughter of Zion;
behold, your king is coming,
sitting on an ass's colt!"
16 His disciples did not understand
this at first; but when Jesus was
glorified, then they remembered that
this had been written of him and
had been done to him. 17 The crowd
that had been with him when he
called Láz'ar'us out of the tomb and
raised him from the dead bore wit-
ness. 18 The reason why the crowd
went to meet him was that they
heard he had done this sign. 19 The
Pharisees then said to one another,
"You see that you can do nothing;
look, the world has gone after him."
20 Now among those who went up
to worship at the feast were some
Greeks. 21 So these came to Philip,
who was from Beth-sá'ida in Galilee,
and said to him, "Sir, we wish to see
Jesus." 22 Philip went and told Andrew;
Andrew went with Philip and they
told Jesus. 23 And Jesus answered them,
"The hour has come for the Son of
man to be glorified."

ԵՐԿՐՈՐԳ ԾԱՂԿԱՋԱՐԿ կը կոչուի Համարձման
յաջորդող Կիրակին որ յատուկ տօն մը չունի, այլ
լուս կարգի աւուրցող՝ Յիմանց 33-րդ ու Համբարձման
Է-րդ օրն է: Երկրորդ Ծաղկաղարդ անունն տառն է
պարզապէս օրուան աւետարաններէն: Հայ Եկեղեցին
Նոր Կիրակիէն սկսեալ՝ չորս աւետարանները կը կար-
գայ ամէն օր կարգու. եւ այդ կարգին շարունակու-
թեամբ չորս աւետարաններէն Քրիստոսի Երուսաղէմ
Գալստեան կտորները Յիմանց է. Կիրակիին ինկած
են՝ որով Ծաղկաղարդի յիշատակութեան կրկնութիւնը
տեղի կ'ունենայ: Տոհմային յիշատակ մըն ալ աւել-
ցած է նոյն օրուան վրայ. իրր զի աւանդութեամբ
հասած է մեզի թէ հրեշտակ մը ամէն օր կ'այցելէր
Լուսաւորչին Սարգիսային մէջ, այլ Համբարձման
Դ. օրը եկած ըլլալով՝ Լուսաւորչին թոյտարած է
թէ Քրիստոսի Համբարձումը սօնելու համար՝ հրեշ-
տակներու գասերէն իւրաքանչիւրն օր մը հանդէս կը
կատարէ, եւ ինքը Դ. դասէն ըլլալով՝ Դ. օրը չէր
ուզած իր գասին հանդէսներէն թոյտակայիլ: Վիսյա-
սէր այդ յիշատակը խառնած է օրուան շարակտնին:
Երկրորդ Ծաղկաղարդի օրն ալ 35 օրերու շարժականու-
թեամբ Մայիս 3-էն մինչեւ Յունիս 6 կրնայ հանդի-
պիլ:

Յիսուսի Բեթանիա հասնելը Ուրբոթէն առաջ լուսած էր երեսուցէժի մէջ, որովհետեւ Ղարաբաղի յարաբերական ասնէլէն ի վեր Բեթանիայի եւ Յիսուսացէժի մէջ երթուղաբար տեսցած էր, սակայն ոչ կ'ուզէր աչքովը տեսնել թագաւորէն շորս օր ետքը գերեզմանէն կենդանի ելլող Ղարաբաղ: Հետաքրքրութիւնը եւս քան զիս շատցած էր սեխաւարներուն հետազննակ հասնելովը, որոնք շատոնց Յիսուսը չէին տեսած, եւ սնոր կտաւրած մեծ հրաշքը զննելով, կարծեա թէ կարտանին կը լեցնէին եւ տինկարութիւննին կը որէին: Այս կերպով զիս Յիսուս Բեթանիա շատած՝ սնոր ժամեալուն շուրհը կը տարածուէին, եւ հետաքրքրներու բազմութիւնը Յիսուսէ առաջ Բեթանիա կը փոխէր, սրտէս զի տեսնէ թէ յարաբերական ասնող Ղարաբաղ եւ թէ յարաբերական տուող Յիսուսը: Ուրբոթի ու Շարաբի աւելի ժողովուրդ խոնարած էր: Ղարաբաղ Յիսուսի յարգը յարձրացնելու մեծ փաստ էր: Յիսուսի վրայ զորժացողներ, Յիսուսի յարգը ճանչցողներ, Յիսուսի մեխալաթեան հաւատուողներ եւս քան զիս կը շատնային: Բայց Փարիսեցիներ ու քահանայապետներ, Յիսուսի հակառակորդներու խումբը, չէին կրնար այդ տէկեր հանդարտ աչքով տեսնել, որովհետեւ, երբ իրենք Յիսուսը մէջտեղէն վերցնելու միտքերով կը պատէին, Յիսուսի նշանակութիւնը կ'ստէր, եւ Ղարաբաղ ալ այդ աստիճանէն մեծ փաստը կը լինէր: Անկեղծիւնը սկսաւ ժամակէ, թէ Յիսուսի հետ Ղարաբաղն ալ մէջտեղէն վերցնելու է, ու իրենց մէջ սկսան ծրարներ կազմել թէ ի՞նչ կերպով կրնան յաջողիլ Ղարաբաղն ալ վերցնելու եւ մեղցնելու նպատակին մէջ:

Շարաբ օրուան ընթրիքին միւս աւտուն, Միաշարաթի օր, Նիսան 10 եւ Արարի 2, Յիսուս միտքը դրած էր երեսուցէժ գալ, արդէն օրինական զորժողութիւն մըն ալ կար կատարուելիք: Մոխսի օրէնքը կը հրամայէր Նիսան տասնէն գառակահան գտալ պատէ կամ զննել եւ պատրաստել: Ի տասներորդում ամսեան այսարիլ առցեն իւրեանց իւրեանց իւրեանց յալար լսալ տալն ազգացն իւրեանց, ոչխար ըստ երդ (Ել ԺԲ. 3): Յիսուսի երեսուցէժ գալը յայտնուեցաւ եւ ամենուն դրացումները շարժեց, ձայն տուին իրարու: Երեսուցէժացիներէն աւելի Գալիլիացի եւ Պերէաքի ուխտաւորներ չոր ետանդ մը գրացին, իրենց հրաշագործ վարդապետն էր որ կու դարձաւ սակայն ժամանակէ ի վեր անկէ պահուած էին, կարտանին շատցած էր եւ նոր զարթում մը առած: Անցելուն քաղցը յիշատակները լուսն դորութեամբ կը նորոգուէին, վարդապետութեան քաղցրութիւնը, ժողովրդական միութեամբութիւնը, հրաշքներուն պատմութիւնը կը խօսուէին ու կը կրկնուէին, եւ խօսողներուն ու լսողներուն ետանդը կը բարբաբէին: Ղարաբաղի յարաբերական ալ իր արջ ամենուն պատէ, վերջին հրաշքն էր՝ այն ալ կու դարձաւ բոլորքեան շարի լրացնել: Եւ ժողովուրդըն յիկայէր, որ էր ընդ մեա, երէ զ'Լազարոս կոչեաց եւեր ի գերեզմանէն, եւ յսպոյց վնա ի մեռելոց (Յուլի. ԺԲ. 17): Այն օրէն ի վեր ունէքը այդ հրաշքին շուրջը միտք յոյնեացում էին, Փարիսեցիներ սնոր աղէկցութիւնը կտարերու համար մեկնութիւններ առնել: Ղրած էին, սակայն ճշմարտութիւնը քողարկել հնար չէր եղած: Ժողովուրդը իր սեւածը չէր կրնար ուրանալ, եւ համարձակ կը վիայէր: «Ղարաբաղ շորս օր առաջ թաղուած էր. Յիսուս նոր կը հասնէր, հետեւն ընդնով միայն կոչեց, եւ Ղարաբաղ տեղէն ելլելով պէս գերեզմանէն ելաւ»:

Այդ ամէն իտքերն ու յիշատակները զորաւոր զրգիւ մը եղան, որ Յիսուսի այս անգամ երեսուցէժ գալը բացատրի եւ հանդիսաւոր կերպարան մը ասնէ, եւ մեխալական փաստաբանութեան պարագաներ քան նպատակիլ ցուցմանքի մը հանդամանքները զգնեալ: Կը սպասէ՞ր արդեօք ժողովուրդը Յիսուսի կողմէ այ մեխալական փաստաբանութեան մը ցոյցը տեսնել, կամ թէ իւր միտքով մեխալական զորժուէլութիւն մը ունենալ: Հարկաւ ժողովրդական ետանդն իրեն դրդուն ունէր, Յիսուս ալ իւր նպատակին համաձայն կը զրտնէր ելլելութիւնը, միայն թէ մեխալական զորժուէլութեան եւ փաստաբանութեան ստուգները տարբեր էին Յիսուսի եւ ժողովուրդի միտքերուն մէջ, Յիսուսի համար իւր փաստաբանութիւնը իւր փրկագործ մասն ու յարաբերական էր, ժողովուրդին համար արտաքին զորժերու եւ փայլերու հետ կապուած էր:

Միաշարաթի առտուն ժողովուրդը բազում ոյ եկեալ էր ի սամն, կահուելն Բեթանիայի ճամբան լոննց, եւ շորս կողմէն խոնուեցաւ հանդիսական մեկերով: Յիսուս ալ երբոր ճամբայ ելաւ, ինքզինքը չբնապատուած դրտաւ սնորինակ բազմութենէ մը, եւ սկսաւ դժուարութիւն զգալ ժողովուրդին մէջ հետի քաշելու:

Յիսուսի ճամբորդութիւնները ցամաքի վրայ միշտ հետեւան եղած են, եւ Աւետարաններուն մէջ ընտ ահնարիութիւն չկայ, որ երբեմն կամ գոնէ լատ յոյնած ասեն ձի մը կամ էլ մը պարծածած ըլլայ, որով ալ Միտչարութիւն սեպի սենեցած յաւանակի հեծերութիւնը իբրեւ նորորինակ հանդիտարութիւն մը նկատուած է Յիսուսի ամբողջ կեանքին մէջ: Յիսուս Բեթանիայէ ելլելով եւ բազմութիւնը տեսնելով, ժողովուրդին մէջէն աւելի գերաթեամբ անցնելու եւ բոլոր ժողովուրդը ըս. դիտելու, եւ միանգամայն Ժողովուրդական ցոյցին համակերպութեան եւ գահաձեւութեան նշան մը ցոյց տալու համար, ազնիւ հեծերութեան սրարտան տեղցնել ալ ճամբորդութեան համար: Երկուստաններէն երկուքը կանչեց քովը, եւ հրահանդ տուաւ որ շատ քաջն ու յառաջն, եւ ճամբան վրայ զանազան Բեթիտայէ (այժմ Ե-Պիտր) փոքրիկ գիւղէն հեծնելու համար կենդանի մը ճարին: Այսպիսի առիթներու մէջ Յիսուսի գործի գրկած առաքեալները սովորաբար Պետրոս ու Յովհաննէսն էին (Ղաւկ . ԻԲ . 8), բայց այստեղ անուն յիշուած չէ, եւ ո՛ր երկուքը վնեկնին չենք կրնար ճշգրտել: Բեթանիայէ գեղի Երուսաղէմ ճամբանը Զիթեհեաց լեռան վրայէն կ'անցնին. ճամբայ մը աւելի սեղի յայց աւելի ցից՝ ուղղակի գեղի լեռան զտաթը կը բարձրանայ, ճամբայ մը աւելի երկար բայց աւելի գիւրին՝ բլուրի կողմէն ստանալով կ'ելլէ նայն լեռան գոտաթը. ալ երկրորդ ճամբուն վրայ է Բեթիտայէ, եւ Յիսուս զայն կը նախադասէ ալ անդամ, հարկաւ բազմութեան խնամելուն պատճառաւ:

Ինչպէս ըսինք, Յիսուս երկու առաքեալները մտար կանչելով, կ'ըսէ. «Մտապեցէ՛ք եւ աւչեւ անցէ՛ք, եւ Բեթիտայէ ինծի հեծնելու էլ մը թեպէ՛ք: Հաղի. թէ գիւղէն ներս կը մտնէք, այնտեղ դուռի մը մօտ կապուած պիտի գտնէք դայն, քակեցէ՛ք ու առէ՛ք բերլ՝ք, եւ թէ որ քակած ասեմնիլ ճայն հանող ըլլայ, եւ ձեզի արդեւ ըլլաւ սպնն եւ ըսեն՝ Ի՞նչ է ըրածնիդ, ո՛րք կը տանիք, ո՞վ ձեզի հրաման տուաւ—, անոց ըսէ՛ք, թէ նայնիս տէրը մեզ գրկեց, իրեն հարկուար է, ինք պիտի հեծնէ: Թէ որ այսչափ ըսէք, անոց կ'իմանան ու թող կու տան: Իրօք երկու առաքեալներ Բեթիտայէ համեմելով, դուռի մը մօտ դաս կապուած էլը, եւ քակելու մտեցած ասեմնին, այնտեղ եղողներէն անոնք գիտապետութիւն ըրին ու կ'ուզէին արդելու. բայց առաքեալներէն լսելով թէ նայնիս տէրն է որ կ'առէ եւ ինքք պիտի հեծնէ, ճայներին քաշեցին, թող սուրին որ քակեն ու տանին, եւ առաքեալները իրենց յանձնուած պաշտօնը կատարելով, ստին կենդանին ա. Յիսուսի բերին:

Մարկոս եւ Ղաւկոս, պարզապէս նոր հասած եւ տակաւին չըզրճածուած, արմուղ կրմուղ յաւանակի մը վրայ կը խօսին. «Գտանիցէ՛ք յաւանակ մի կապեալ, յորայ վերայ ոչ ոք ի մարդկանէ նստաւ: Կամ Գտանիցէ՛ք յաւանակ կապեալ, յորայ ոք ի մարդկանէ երբեք ոչ նստաւ: Իսկ Յովհաննէս յաւանակի տեղ կը յիշէ՛ Գոնայ Յիսուսի էլ մի. մինչ Մատթէոս մին եւ միւսն ալ կը միացնէ. Գտանիցէ՛ք էլ կապեալ եւ յաւանակ ընդ նմին: Տրմուղ յաւանակ մը սովորաբար միմակ չի գտնուիր, եւ որ աւելին է, զեռ սանձի տակ մտած եւ կապուած ալ չ'ըլլար, ուստի սովորական խնայուածի մէջ առաքեալներուն Բեթիտայէէ բերածը ասեմած է իբր մտակալ էլ մը՝ սանձով կապուած եւ անոր հետ իւր արդէն մեծցած ու հասած, բայց զեռաւաս ու չըզրճածուած յաւանակը: Հեծնելու յարժարը հարկաւ էլն էր: Թերեւս Յիսուս աւանակն ալ զործածեց: Աւելի ձեռք՝ մէկուն վրայ հեծնելով միւսին վրայ ալ հեծած նկատուեցաւ, զի սովորական խօսակցութեան մէջ ալ՝ քուակը միտակող ունեցող մտտակ գրասաններ իբր մէկ կը նկատուին, եւ դաս-դաս նկատի չեն տանուիր: Մարկոս եւ Ղաւկոս եւ Յովհաննէս համաձայն են ըսելու թէ՛ նստալ ի վերայ նորա, մինչ Մատթէոս կը գրէ թէ՛ նստալ ի վերայ նոցա: Երկուքի վրայ նախը յարժար օրինակ մը ընծայած է մեկնիչներու. օրէնքին սանձն ու լուծը ստրկած շրէսն, եւ օրէնքին սանձն ու յուճն անտեղեակ հեթանոսը խնամալ՝ երկու կենդանիներուն օրինակովը, որոնք հաւասարապէս Աւետարանին փաստաբութեան կը ծառայեն, ինչպէս մեր Ենթահայն ալ երգած է. նստալ ի յէլ եւ յաւանակ, կրկին ազանց զով օրինակ: Յիսուսի Բեթիտայէէ դրան տալեւ կապուած յաւանակէն ըստ սալը, սովորաբար կը մեկնուի իբր մարդարձական գործ մը, սակայն «Տէրը պիտի հեծնէ» լսելով իրան աչրեբուն վիճանիլը, կանխաւ աղտահովուած գործի մը նշան կրնայ սեպուել:

Երկու առաքեալներ Բեթիտայէէ դատաւրով էլը յաւանակովը ըբրին, բայց Յիսուսը նուտեցնելու համար, հարկ եղաւ նստելու յարժար թամբ մըն ալ ունենալ, ինչ որ ձեռուրին սրապաստ չունէին, եւ հետեւաբար իրենց թիկնոցները ճալլելով՝ մերկ կենդանիին վրայ թողուցին, եւ Յիսուսի օղնելով վրան հեծուցին, եւ իրենք ալ անոր չորս կողմը բորբոսելով՝ սկսան յատաղել խնուած սոբրիտին մէջէն, որ քանի՛ կ'երթար, միշտ կը շատնար, երուսաղէմէ եկող նոր-նոր խաւրերով:

Երբոր Յիսուս էջին վրայ հեծած ժողովուրդին մէջ երեւցաւ, հարծես թէ հանդիսական ցոյցը նոր փուլ մը առաւ, եւ ժողովուրդական խանդավառութիւնը իւր դադարեցնուցին հասաւ : Էջին վրայ հեծնելը անարդ թան մը չէր, ինչպէս որ մենք այսօր կը հարծենք, մեր ժամանակի գաղափարներով : Հին ստեղծներ կըլը սովորական հեծնելու կենդանի մըն էր, թէպէտ երկվարէն աւելի վար, բայց ոչ ըստ ինքեան ստորին, զի մին հարաւային երկիրներու մէջ թաղաւորաց եւ իշխանաց սեփական բացասիկ ստաւերութիւն մըն էր : Այսօր ալ կողիւրտոսի եւ Պաղեստինի մէջ էջ հեծնելը պատուաւոր հանգամանք ունի : Յիսուս ալ սովորական եղած պատուաւոր մե. մը գործածած եղաւ, թէպէտ բացասիկ բարձրութենէ համեատութեամբ խաւարեցաւ : Ժողովուրդն ալ նոյն զգացմամբ պատուոյ եւ փառաց նշաններ սկսաւ աւստացնել այդ պարագային : Աստղին նշանն էր ստեղծն մե. մը կանանչ ոտներ բռնել, զորս Ձեթենեաց լերան ծառերէն կը կտրէին, եւ միթենի ստան էր աւելի մէջտեղ կրեցողը, թէպէտ արմաւենիի ոտներ ալ կային, ինչպէս Յովհաննէս կը յիշէ : Թէպէտ այժմ արմաւենիի առատ չէ այդ կողմերը, սակայն հին ստեղծներ բուսական կար, ինչպէս Եգրի ժամանակն ալ Տաղաւորոհարաց ստեղծ գործածուած լինելը կը յիշուի (Նեեմ. Ը . 15), եւ մանաւանդ Բեթանիայի շուրջը, որուն անունն ալ բաւարար ստաւարանութեամբ Տուն արմաւի կը թարգմանուի : Ձեռունին ոտներ բռնելէն վաս, ճամբան ալ կանաչ ոտներով կը ծածկէին, եւ խանդավառութեան աւելի բարձրած միջոցին, վրայի ճորձերնին ալ ճամբուն վրայ Յիսուսի անցնելու տեղերը իւր դարը կը սփռէին : Արտաքին ցոյցերէն աւելի նշանաւոր էին երջուած օրհնութիւնները : Ովսամնա բարձրելոյն : Օրհնելիւմ որդւոյ Դաւթի : Օրհնելիւմ որ գայ յամուն Տեառն : Օրհնելիւմ ի բարձուն : Օրհնելիւմ ի բարձուն : Օրհնելիւմ որ գաղ յամուն Տեառն : Օրհնելիւմ բազաւորութիւնդ եկեալ իւր մերոյ Դաւթի : Խաղաղութիւն յերկրն եւ փառք ի բարձուն : Ովսամնա : Ամէնն ալ իրարու նման իմաստներ ունին, եւ ինքնաբերաբար բխած հառաչանքներու արտայայտութիւններ են, եւ Աստուծոյ ուղղուած սննութիւններ, որոնք մեծ յաջողութեան մը առթիւ կ'երգուին իւր ինդութեան նշանակ : Ովսամնա երբայցէն բառը այսպիսի առիթներու համար հրէական սովորութեամբ նուիրադրածուած բառ մըն էր, եւ մեծ առիթներուն կը դոճածուէր, եւ ժողովուրդը ինքնաբերաբար այդ մեծ առիթին ալ կը կրկնէր, Յիսուսի վրայ իւր մեծ ըմբռնումը կը վիայէր : Այս բառին նախնական ձեւը կը հարծուի Ովսամնա, եւ կը թարգմանուի Աղաչեմ փրկեալ, յոյց վերջէն Ովսամնա մե. մէն է առած եւ նշանակութիւնն ալ փոխուած է, եւ եղած է Օրհնելիւմ, Օրհնելիւմ լիցի : Այդ իմաստով է որ քրիստոնէից մէջ ալ գործածական եղած է եւ ամէն եկեղեցիներէ անխափր կը դարձածուի : Այդ օրհնարանութեանց իմաստը ընդհանուր ստամբ կը ցուցնէ ժողովուրդին կողմէ Յիսուսը իւր Մեծիւն անշնալու զրացումը, ինչ որ գրաւուած բուսերու իւրաքանչիւրին մէջ ալ կը տեսնուի, եւ աւելի պարզարանութեան պէտք չի թողաւր : Այսպիսի խանդավառութեան ցոյց մըն ալ սկսեցին ընել Գալիլիայից Բեթանիայի անապատին մէջ՝ հացերու հրաշքին ետքը (Յ 98) . բայց այն ատեն Յիսուս իւր սուրբ ցոյցը արդիւնք . մինչ այս անգամ յօժարակամ հասկերպեցաւ եւ հեծնելութեան պարագան ալ աւելցուց, որովհետեւ իւր խաչի մահէն առաջ պէտք էր որ աշխարհի առաջ իւր մեծիւնութեան ճշմարտութիւնը վիայուէր : Ղուկասի մէջ կը կարդանք թէ օրհնարանողներու մէջն էր Անկուսյն բազմութիւն աշակերտացն, որ ժողովուրդէն սարքերելով երկուսուսաններուն վրայ կ'իմացուի, եւ կը յայտնէ թէ անոնք ալ ժողովուրդեան երգերուն ձայնակցելով՝ սկսած էին ուրախաւքեամբ օրհնել զԱստուած ի մայն մեծ : Վերջապէս նկատելի է Մատթէոսի եւ Յովհաննէսի կողմանէ դիտուած մարդարեւութեան լրտմը : Չաքարիս գրած էր . Անա քաղաւար քա գայ քեզ, կեզ եւ հեծեալ յէջ եւ յաւանակի իշոյ, կամ ըստ բնազդին . Անա քաղաւար քա գայ քա քեզ, արդար եւ փրկիչ, նայն կեզ, եւ հեծեալ ի վիրոյ իշոյ եւ յաւանակի մորոյ (Ջաժ . Թ . 9), եւ մարդարեւութիւնը կը կատարուէր այս առթիւ : Սակայն Յովհաննէս կը խոստովանի թէ այն ատեն այս բանը չիլըցին, եւ միայն Յիսուսի բարեթեւէն ետքը զգացին, եւ յայնմամբ յիշեցին թէ այն էր որ գրեալն էր վասն Աորա, եւ գայն արարին Ամա :